

30-08-2020

Modul L: Kandidatspeciale

Museal Formidling i Post-borgerkrigs
samfund

Indhold

Abstract	3
Indledning	4
Relevans	6
Problemformulering	8
Metode	9
Kildepræsentation	11
Teori	13
Jan Assmann – Collective Memory and Cultural Identity	15
Sirikka Ahonen - Coming to Terms with a Dark Past. How Post-Conflict Societies Deal with History	16
Elazar Barkan – Truth and Reconciliation in History	18
Anette Warring – Erindringsfællesskab og erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel	20
Ny Museologi.....	22
Redegørelse	26
ICOM som organisation	26
ICOM's historie og udvikling.....	28
ICOM's strategiske plan for perioden 2016-2022.....	30
Analyse	32
Analyse af ICOM's krav til formidling af historie på museer, samt formidling af sensitive genstande .	33
Analyse af problematikkerne ved formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund.	39
Analyse af den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund og under den umiddelbare genoprettelsesproces.....	46
Diskussion	53
Diskussion af de menneskelige problematikker forbundet med formidling af borgerkrig på museer ..	53
Diskussion af den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund.....	58
Konklusion	62
Litteraturliste	63
Bøger	63
Artikler	63
Kilder	63
Hjemmesider.....	64

Abstract

The nature of armed conflicts is changing. In 2017 a UN produced report concluded, that since 2011 there has been a major rise in civil wars and of the resolved wars there is a 60% relapse back into war. There are several factors that contribute to this. Civil war can be categorized as an intracommunal conflict. They often take place between different groups in society which previously have been able to get somewhat along together and the outbreak of civil war tarnish that coexistence. Given the violent nature of civil wars the memories of the wrongdoing during and perhaps post-war thus becomes a heavy burden on these communities during the reconstruction or rebuilding of society back to the path of peaceful coexistence. Given the high relapse rate the UN report supports this statement. Through theories of memory and new museology this thesis seeks to understand the complexity of how museums communicate and present history in a society that has previously been subject of a civil war and to understand the role that museums can play in the rebuilding of society. The International Council of Museums will be subject to analysis in this thesis, since they are the primary international non-governmental organization that represents the work of museums and its personnel. The main conclusion is that museums through new museology can mediate between these often-conflicting memories and that museums offers ways for different groups in society to be heard and to have their memories included in the public production of history. These insights can contribute to a greater understanding of how museums can contribute to the reconstruction of society post-civil war.

Indledning

Der hersker ingen tvivl om, at borgerkrige er en af de værste konflikttyper der findes. Borgerkrige er intra-kommunale konflikter, der ofte på baggrund af etniske, religiøse, eller politiske forskelligheder bevirker, at to eller flere grupperinger i samfundet griber våben og går i kamp mod ”de andre”. Desværre er borgerkrige også en konflikttype der er stigende. Man har siden 2011 observeret, at der er sket en tredobling af borgerkrige, og, at der er sket en seksdobling af dødsfald i forbindelse med borgerkrige. Ligeledes har man observeret, at af de afsluttede borgerkrige, så er 60% af disse blusset op igen indenfor 5 år.

Konflikterne er ofte karakteriserede af at være særligt blodige og i kølvandet på borgerkrigene synes der at være lang vej til forsoning mellem de konflikterende parter. Grundet borgerkrigens intra-kommunale natur vil der ved borgerkrigens afslutning derfor eksistere flere konflikterende erindringsfællesskaber i samfundet, der i et eller andet forhold har været påvirkede af konflikten. I det ofte ustrukturerede og kaotiske post-borgerkrigs samfund ses disse menneskers erindringsfællesskaber som en nødvendighed for at skabe orden og kontrol i deres liv. Derfor vil disse erindringsfællesskaber ofte bruge fællesskaberne til at bearbejde krigenes voldsomme handlinger. Dette betyder dog også, at de givne erindringsfællesskabers holdninger, værdier, og syn på konflikten ofte vil forstærkes i deres respektive erindringsfællesskaber.

Et post-borgerkrigssamfund står i kølvandet på en sådan konflikt overfor en svær genoprettelsesproces. Denne proces kræver sammenhængskraft i samfundet og mellem disse erindringsfællesskaber, men i bearbejdelsen af denne voldsomme konflikt, så synes der ikke at være mulighed for at skabe dialog, eller endda vilje til det.

I dette speciale vil jeg fokusere på museernes rolle i forhold til denne svære genoprettelsesproces. Museer har gennem introduktionen af tankerne om ny museologi ændret museernes fokus fra blot at præsentere historie formålet at udarbejde museernes formål til at være katalysatorer for social inklusion, mangfoldighed, repræsentation. Dette præsentere en unik måde for at undersøge hvordan museerne derigennem kan bidrage til det genoprettende arbejde under borgerkrigenes umiddelbare efterspil, samt undersøge hvordan museer bedst muligt kan formidle historie i et post-borgerkrigs samfund, der er præget af konflikterende erindringsfællesskaber.

For at tilgå sådanne undersøgelser, vil jeg i denne opgave benytte erindringsteori, teorier om kollektive erindringer, samt teorier om ny museologi. Jeg mener, at der på baggrund af sådanne undersøgelser vil være mulighed for at diskutere de menneskelige problematikker forbundet

med formidling af borgerkrig på museer, samt ny museologisk anvendelsesmuligheder indenfor en sådan formidling.

Relevans

I april 2017 udarbejdede FN rapporten "*Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*". Rapporten havde til hensigt at undersøge hvordan måden man fører krige på i dag har ændret sig, og særligt hvordan konflikternes art har ændret sig. Som det fremgår af titlen på rapporten, så fandt man, at borgerkrige i dag er en af de mest fremherskende konflikter i den internationale sfære. Der står bl.a. i rapporten, at:

"After declining for much of the 1990s, the number of major civil wars has almost tripled in the past decade. The number of minor civil wars have also risen in recent years, largely due to the expansion of the Islamic State and its affiliates.

From 2011 to today, there has been a six-fold increase in battle deaths, with 2014 and 2015 being the deadliest years on the battlefield since the end of the Cold War.

*With a decline in civil wars ending in military victory, the conflict relapse rate has increased. 60% of conflicts in the early 2000s relapsed within five years."*¹

Der synes altså her at være en voldsom stigning i antal af borgerkrige, men særligt også antallet af omkomne i forbindelse med disse borgerkrige. Rapporten tilskriver bl.a. disse voldsomme stigninger til en øget voldsomhed i konflikterne, og udvidelser af aktørgrupperingernes netværk, der gør hvervning og udbredelse nemmere.

Når man når til en borgerkrigs afslutning, så står man overfor en længere helings- og genoprettelsesproces. I forhold til denne overgang fra borgerkrig til moderne demokrati, så pointerer historiker ved Columbia University, Elazar Barkan, at: "*Two types of mechanisms have been widely employed in transitions from a dictatorship or civil war to democracy: restorative and retributive. The former includes the growing number of truth commissions and reparations mechanisms*".²

I forhold til dette speciale, så er det derfor vigtigt at man her forholder sig til museernes rolle i denne restaurationsproces. Borgerkrige foregår mellem to aktører, der tidligere har været engageret i krig mod hinanden, hvorfor der i dette tilfælde også må stilles store krav til museernes måde at formidle historien på. Det betyder ikke nødvendigvis, at museerne skal

¹ Sebastian von Einsiedel, Louise Bosetti, Cale Salih, Wilfred Wan & Dr James Cockayne: "*Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*", s. 02, United Nations University Centre for Policy Research Occasional Paper 10, 2017

² Elazar Barkan: "*Historians and historical reconciliation*", s. 902, the American Historical Review, vol. 114, no. 4, 2009, pp. 899-913

tilfredsstillende potentielt konflikterende historiske narrativer ligeligt, men nærmere, at fremstillingen af historien ikke kan fremprovokere voldsomme reaktioner fra tidligere aktører, der vil føle sig ekskluderede fra samfundets fortælling – dette betyder kort sagt, at museernes formidling skal være repræsentativt, idet en urepræsentativ formidling kan bidrage til konfliktoptræppe.

Sirkka Ahonen skriver, at: *“The construction of meaning is reified in public memory, that is, commemoration rituals, monuments and other cultural products. Among the three levels of history production, social memory is the widest arena for processing stories of the past, while public memory is the arena for reifying and mediating the stories.”*³. Ahonen pointerer her, at den sociale erindring er et af de felter hvor man oftest vil processere historien. Museerne har dog fortsat indflydelse på måden hvorpå samfundet erindrer, da museerne må ses som værende en del af den ”offentlige” erindringer, *public memory*, som Ahonen omtaler. Sigrid Van Der Auwera pointerer ligeledes, at museer må ses som værende en af samfundets *“mechanisms of cultural production in order to create a particular version of collective memory and a feeling of national and cultural identity”*⁴, hvorfor museerne spiller en væsentlig rolle i genoprettelsesprocessen i efterspillet af en borgerkrig.

Jeg vil argumentere, at det restorative som Barkan nævner, i samspil med Ahonens *“social memory is the widest arena for processing stories of the past”* argument gør, at museernes rolle i samfundet bliver af vital betydning. Dette skyldes ligeledes, at erindringspolitik kan anvendes som et magtmiddel, hvor man gennem kontrollen af historien, og med bevidst eksklusion og inklusion af erindringer i samfundet, kan skabe grobund for erindringsfællesskabernes følelse af tilhørsforhold til det samfund, der skal genoprettes. Ser man på museers rolle i et post-borgerkrigs samfund, så er det vigtigt at museets formidling og behandling af konflikterende erindringsfællesskaber danner grobund for forsoning og restoration. Ser man på museologi-faget i dag, så er man også i høj grad fokuseret på tanker om ny museologi på museer. Den nye museologis hovedtemaer er Repræsentation, Social Inklusion og Kulturel Mangfoldighed i Museet, og disse kan i samspil med førnævnte teorier ses som et funktionelt værktøj til at processere erindringer og fremføre historie i et post-borgerkrigs samfund.

På trods af, at man ser en voldsom stigning af borgerkrige, samt rollen museer kan spille i det genoprettende arbejde med dette, så har The International Council of Museums (forkortet

³ Sirkka Ahonen: *“Coming to Terms with a Dark Past - How Post-Conflict Societies Deal with History”*, s. 13, Peter Lang Publishing, Berlin 2012

⁴ Sigrid van der Auwera: *“Contemporary Conflict, Nationalism, and the Destruction of Cultural Property During Armed Conflict: A Theoretical Framework”*, s. 55, Journal of Conflict Archaeology, vol. 7, no. 1, 2012, pp. 49-65

ICOM) ikke adresseret dette museologiske arbejde. Derfor søger dette speciale at undersøge problemformuleringen:

Problemformulering

Hvordan præsenterer museer bedst muligt historie i et post-borgerkrigssamfund på museer, der efterlever ICOM's retningslinjer for musealt arbejde, og hvilken rolle kan museet spille i det genoprettende arbejde under borgerkrigens umiddelbare efterspil?

Metode

Der er i dette speciale søgt at undersøge historieformidling på museer efter en borgerkrig, samt den rolle museer har i genopbygningen af det omkringliggende samfund. Der er per dette speciales udførelse ikke udgivet forskning, der beskæftiger sig med netop denne specifikke problemstilling. Derfor vil dette speciales primære forskning være inddraget som en del af teoriafsnittet, og omhandle erindringsteori, samt teori om erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel.

Teoriafsnittet omfatter Jan Assmanns teorier om kollektive erindringer, samt måden hvorpå disse formes og udvikles indenfor erindrende fællesskaber. Denne teori bliver derfor grundlæggende for dette speciales videre udførelse. Dernæst inddrage Sirkka Ahonen, hvis forskning primært beskæftiger sig med erindringer i et post-conflict samfund. Borgerkrige, og genoprettelsen efter sådanne, må siges at høre under denne kategori, hvorfor Ahonen kommer til at have stor betydning for specialets teoretiske grundramme. Elazar Barkan inddrages også heri. Barkan teoretiserer hvordan historikere kan bidrage til forsoning i post-conflict samfund ved at undersøge de historiske narrativer som de konflikterende erindringsfællesskaber besidder. Dernæst inddrages Anette Warrings teorier om erindringsfællesskab og erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel. Idet der i et post-borgerkrigs samfund findes konflikterende erindringsfællesskaber, så vil det være relevant at inddrage denne for, at er magt i at besidde og diktere erindringer. Ligeledes inddrages Peter Vergos tanker om ny museologi. Vergo beskriver i sit værk, hvordan museerne kan gentænke deres funktion og tilgang til det museale arbejde de bidrager med. Dette er væsentligt for specialet idet der her præsenteres tanker og teorier om museets skiftende formål, og mulighederne derom. I forbindelse med ny museologi inddrages også Richard Sandell. Sandell beskæftiger sig med museer som værende katalysatorer for social inklusion. Da dette speciale ønsker at undersøge mulighederne for at inddrage konflikterende erindringer i formidling på museerne, så synes denne inddragelse at være af væsentlig betydning for specialet.

Derfor følger derefter et redegørende afsnit, der søger at redegøre for ICOM. ICOM er den største internationale instans, der beskæftiger sig med musealt arbejde, og er den primære organisation, der påvirker måden hvorpå museer og deres personale udfører deres arbejde. Derfor synes ICOM væsentlig at redegøre for.

Redegørelsen er derfor også tredelt. Der ønskes først at redegøres for ICOM som organisation, herunder organisationens struktur, samt måden ICOM selv opfatter organisationens mål og

virke. Dette vil efterfølges af en kort redegørelse over organisationens historie. Dette er inddraget for at vise hvordan museets rolle i samfundet, og derfor også ICOM's ønsker om måderne museer opererer på har ændret sig gennem tiden. Dette synes relevant at inddrage, idet stigningen af borgerkrige fremadrettet kommer til at påvirke ICOM's rolle i samfundet, samt måden hvorpå museer tilgår deres arbejde. For at tilføje dette fremadrettede perspektiv vil det redegørende afsnit afsluttes med en redegørelse for hovedpointerne i ICOM's strategiske plan for 2016-2022, da dette er det væsentligste dokument ICOM har produceret, der behandler den periode, hvor FN-rapporten skriver, at den borgerkrige som konflikt er stigende.

Dette vil lede over i en analyse. Analysen er i dette speciale tredelt, og består af en analyse af ICOM's krav til formidling af historie på museer, samt formidling af sensitive genstande, en analyse af problematikkerne ved formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund, og til sidst en analyse af den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund. Grunden til, at denne analyse er tredelt er, at dette beskriver de væsentligste pointer ift. formidling i et post-borgerkrigs samfund.

Det synes derfor relevant at analysere ICOM's krav til museal formidling, samt formidling af sensitive genstande. Heri analyseres der måderne hvorpå ICOM ønsker at formidlingen skal udarbejdes, hvilket primært vil tage udgangspunkt i ICOM's udgivelser om formidling, samt deres strategiske plan for 2016-2022. Da dette er de primære kilder til ICOM's ønsker synes disse relevante at inddrage her.

Der vil i næste analyseafsnit undersøges der hvilke problematikker, der kan være forbundet med denne formidling, samt måderne konflikterende erindringer opstår i et post-borgerkrigs samfund og hvordan disse besværliggør arbejdet med museal formidling. Med andre ord, så analyseres der her hvordan borgerkrige påvirker menneskers erindringer, samt de problematikker dette medfører i et videre formidlingsarbejde. I forbindelse med udførelsen af dette afsnit vil den primære litteratur omhandle erindringsteori, da denne beskriver hvordan mennesker erindrer og hvordan vores erindringer påvirkes af udefrakommende kræfter. Derfor vil netop disse teorier danne et stærkt grundlag for en analyse af, hvordan konflikterende erindringer påvirker museernes muligheder for at formidle på i et post-borgerkrigs samfund.

Afslutningsvist, vil der analyseres ny museologis anvendelsesmuligheder i et post-borgerkrigssamfund. Ny museologi præsenterer ny tanker om måderne man tilgår det museale arbejde, der differerer markant fra tidligere. I kraft af, at den nye museologi fremlægger nye måder at tilgå museal formidling, så vil det være relevant at undersøge om denne tilgang kan

bruges i forbindelse med formidling af konflikterende erindringer i et post-borgerkrigs samfund, samt hvordan dette arbejde reelt kan udføres. Den primære litteratur vil her omkredse teoretiske værker om ny museologi.

Efterfølgende kommer diskussionen. Diskussionen er todelt og behandler henholdsvis de menneskelige problematikker forbundet med formidling af borgerkrig på museer, samt den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund. Det synes oplagt at udarbejde denne diskussion sådan, idet det ligger implicit i det museumsfaglige arbejde, at man arbejder med mennesker samt måden hvorpå man bedst muligt formidler til disse. Der vil på baggrund af analysen derfor diskuteres måderne hvorpå den menneskelige påvirkning af borgerkrig besværliggør arbejdet med formidling på museer. På baggrund af dette følger en diskussion af den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling under sådanne særligt problematiske forhold.

Dette vil efterfølges af en konklusion.

Kildepræsentation

Der anvendes i dette speciale tre hovedkilder. Disse er ICOM's etiske kodeks, ICOM's strategiske plan for 2016-2022, samt FN-rapporten *Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*.

ICOM's etiske kodeks kan opsummeres som værende ICOM's minimumsstandarder for musealt arbejde. Idet ICOM har så omfattende international tilstedeværelse i museumsverdenen, så er blivet formålet med dette kodeks også at sikre en fælles ensartet international tilgang til museumsfagligt arbejde. Idet dette kodeks er en form for fælles manual for det internationale museumssamfund, så synes denne også relevant at inddrage i denne opgave. Idet man har mulighed for at analysere de minimumsstandarder ICOM foreskriver, så giver det os mulighed for at sætte disse op mod de reelle problematikker, der opstår i museumsformidling i et post-borgerkrigs samfund.

ICOM's strategiske plan for 2016-2022 inddrages også i analysen. Heri undersøger ICOM deres medlemmers behov og udfordringer, og søger derfor at udarbejde en strategisk plan for organisationens videre arbejde. Denne inddrages i specialet, da den giver mulighed for at undersøge de problematikker ICOM selv mener den museumsfaglige verden står overfor, samt organisationens løsningsforslag. Dette er relevant at inddrage i opgaven, da det giver et indblik i

ICOM's opfattede problematikker, samt måderne hvorpå organisationen søger at imødekomme disse.

Afslutningsvist så inddrages rapporten *Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*. Rapporten er udfærdiget af Sebastian von Einsiedel, Louise Bosetti, James Cockayne, Cale Salih og Wilfred Wan som et led i FN's University Center for Policy Research. Rapporten er en undersøgelse af udviklinger indenfor borgerkrige, og hvordan væbnede konflikter generelt har ændret sig. Heri fremgår det, at borgerkrige er voldsomt stigende, og der fremlægges derudover data vedrørende udviklingen af borgerkrige gennem de sidste to årtier. Rapporten fremlægger her de problematikker FN har identificeret som de mener har medført en stigning i borgerkrig, samt eskalering af disse. Afslutningsvist få fremfører rapporten udvalgte spørgsmål til FN-aktører, der skal få disse til at reflekterer over hvordan man imødekommer denne udvikling, og kan bremse den. Idet denne rapport beskriver udviklingerne indenfor borgerkrige, så er den af vital betydning for dette speciale. Rapporten vil i dette speciale bliver refereret til som "FN-Rapporten", da det er den eneste FN-rapport, der inddrages.

Teori

Undersøgelsen af problemformuleringen tager grundlæggende udgangspunkt i erindringsteori, teorier om historie som magtmiddel, samt teorierne om ny museologi. I forhold til netop denne opgave vil det være væsentligst at inddrage Jan Assmanns for at kunne forklare de grundlæggende principper for sociale/kollektive erindringer. Derudover er Assmann også væsentlig at inddrage, da han beskæftiger sig med den kollektive erindring omkring objekter, hvilket må siges at være en af de væsentligste måder hvorigennem museer præsenterer historie i deres udstillinger.

Dernæst vil Sirkka Ahonens ”*Coming to Terms with a Dark Past. How Post-Conflict Societies Deal with History*” inddrages. Heri beskæftiger Ahonen sig primært med måden hvorpå social/kollektiv erindring agerer i et ”post-conflict” samfund, hvorfor denne tekst må siges at være relevant for dette speciale. Idet Ahonen beskæftiger sig med det sociale i at erindre, så beskriver hun kollektive erindringer som sociale erindringer, men det er den samme type erindringer som Assmann beskriver som kollektive erindringer.

Elazar Barkans ”*Truth and Reconciliation in History*” inddrages også. Heri beskriver Barkan, hvordan historikere kan bidrage til forsoning i samfund med konflikterende erindringsfællesskaber. Ligeledes mener Barkan, at historikere har mulighed for at indgå aktivistisk i forsoningsarbejde idet historikere kan bruges til at optrevle erindringsfællesskabers historiske narrativer. Derved kan man finde fælles grund mellem disse og bidrage til forsoning på tværs af konflikterende erindringsfællesskaber.

Anette Warring inddrages også. I bogen ”*På Sporet af Magten*” har Warring skrevet kapitlet ”*Erindringsfællesskab og erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel*”. Warring kalder selv artiklen et erindringshistorisk magtstudie og artiklen er et studie af erindringsfællesskaber som betingelser for magtdannelse og erindringspolitik som magtmiddel. Denne er inddraget for at vise, at der ligger magt i at besidde og diktere erindringer, hvorfor det også stiller store krav til museers formidling af historie.

Afslutningsvist vil jeg inddrage et afsnit om Ny-Museologi. Her vil Peter Vergos ”*The New Museology*” inddrages. Vergo anses som en af de første, der benytter betegnelsen *ny museologi*, og han definerer heri måderne hvorpå museer kan, og bør, revurdere tankerne bag det museologiske arbejde. Ift. ny museologi så inddrages også Richard Sandells artikel ”*Museums as Agents of Social*

Inclusion". Heri fremlægger Sandell måderne hvorpå museernes rolle kan anvendes til at skabe social inklusion i samfundet, og derigennem gøre museerne til mangfoldige historieproducenter, der er repræsentative for deres omkringliggende samfund.

Jan Assmann – Collective Memory and Cultural Identity

Assmann præsenterer i artiklen "*Collective Memory and Cultural Identity*" sine teorier om kollektive erindringer. Assmann pointerer, at hvor der tidligere er gjort store fremskridt indenfor kollektive erindringer, så synes de daværende studier ikke at være fyldestgørende i forhold til måden hvorpå man tænker genstande ind i denne erindring.

Assmann refererer eksempelvis tilbage til Maurice Halbwachs, der tidligere havde skrevet værket "*On Collective Memory*". Halbwachs etablerer grundlæggende heri, at den mundtlige overleverede erindring (kommunikation) er socialt medieret og relaterer sig til en gruppering.⁵ Halbwachs beskæftiger sig dog ikke med andet end mundtlige overlevering, og anvender disse til at forklare hvordan erindringer nedarves, eller videregives, mellem mennesker. Assmann mener, at der vil opstå nogle naturligt problemer i forbindelse med vedligeholdelsen af disse mundtlige erindringer. Assmann mener her, at der grundet den udelukkende mundtlige overlevering, ikke kan garanteres, at man kan videreformidle, eller videregive, disse erindringer efter 80-100 år - omkring 4 generationer. Assmann skriver:

"The communicative memory offers no fixed point which would bind it to the ever-expanding past in the passing of time. Such fixity can only be achieved through a cultural formation and therefore lies outside of informal everyday memory".⁶

Assmann skriver her, at der er brug for et fikseret sted/punkt, der kan fastholde erindringen for et erindringsfællesskab. Hvis der ikke eksisterer et sådant punkt, så vil erindringen vil ikke kunne opretholdes alene gennem mundtlig overlevering.

I forhold til at opretholde disse erindringer over en længere periode, så vælger Assmann at analysere måden hvorpå man kan objektivisere erindringerne, og derigennem forlænge erindringernes holdbarhed. Netop objektiviseringen af disse er central. Assmann pointerer, at de erindrende gennem normative og formative handlinger har levet naturligt med erindringer/erindringen, hvorfor den er en naturlig del af deres liv. Derved bliver de erindrende også i stand til at reproducere erindringerne gennem objekter.⁷

⁵ Jan Assmann: "*Collective Memory and Cultural Identity*", S. 127, New German Critique, No. 65, Cultural History/Cultural Studies, (1995), pp. 125-133

⁶ Ibid., s. 127

⁷ Ibid., s. 128

Hvis denne objektivisering af erindring lykkedes så vil den førnævnte tidsramme for erindringer ikke længere være gældende. Assmann forklarer, at disse erindringer, gennem objektivisering bliver faste nedslagspunkter, og at de ofte vil være baserede på: ”*fateful events of the past, whose memory is maintained through cultural formation (texts, rites, monuments) and institutional communication (recitation, practice, observance)*”.⁸

Dette muliggør forlængelsen af erindringerne, idet man som erindringsfællesskab manifesterer erindringerne i objekter, der kan være fikserede punkter, der minder erindringsfællesskabet om den givne erindring. Denne overgang fra mundtligt overleverede erindringer til kollektive erindringer, der er forankrede i et givent objekt eller artefakt, kalder Assmann *Cultural Formation*.⁹ Erindringsfællesskaber får derfor mulighed for at erindre gennem genstande. Idet museer gennem deres udstilling primært formidler gennem genstande og objekter, så synes denne observation at være relevant i forhold til problemformuleringen.

Sirkka Ahonen - Coming to Terms with a Dark Past. How Post-Conflict Societies Deal with History

Ahonen pointerer I denne bog, at der i post-conflict societies er et andet syn på den sociale erindring end i samfund, der ikke har været præget af voldelige konflikter. Hvor man i nogle dele af verden kigger tilbage og ser sin historie som stærke fortællinger, der kan være med til at styrke, så ser man i post-conflict societies ofte, at erindringerne og historien er forbundet med uretfærdighed og skyld.¹⁰

Dette følger de centrale pointer i tankerne historiebevidsthed, hvilke bl.a. Bernard Eric Jensen har uddybet i artiklen ”*Historiebevidshed og historie – Hvad er det?*”. Heri pointerer Jensen, at det, at kigge tilbage på egen historie er en central del af menneskers liv- og samliv. Det indgår som et central aspekt i menneskers sociale ageren og i vores måde at handle på. Det er en del af vores historiebevidsthed, og denne tager afsæt i det forhold, at: ”*Fortiden er til stede i nutiden som erindringer og fortidsfortolkning, og at fremtiden er til stede som et sæt forventninger.*”.¹¹

⁸ Ibid., s. 129

⁹ Ibid., s. 129

¹⁰ Ahonen (2012), s. 11

¹¹ Bernard Eric-Jensen: ”*Historiebevidshed og historie – Hvad er det?*”, s. 5, tilgået via. <http://bernardericjensen.dk/wp-content/uploads/2012/01/historiebevidsthed-og-historie.pdf>

Ahonen anskuer ligeledes historiebevidstheden som en central del i menneskers liv og hverdag. Hun pointerer, at: ”*History is produced on three levels, namely on the vernacular level of social memory, the public level of history culture and the academic level of historical research*”.¹² Ahonen pointerer altså, at historie, eller menneskers opfattelse af historie, ikke nødvendigvis er en afgrening af den gængse akademiske forskning, men nærmere en bred vifte af reflekterende erindringer. Erindringen er en aktiv og dynamisk proces, der gennem sociale interaktioner bliver udvekslede, uddybede, og forstærkede.¹³ Ift. public memory, så skriver Ahonen, at denne historieproduktion ofte vil være gennem mindehøjtideligheder, monumenter, statuer, og lignende kulturelle produkter. Den væsentligste forskel på social erindring og offentlig erindring er, at den sociale erindring er det største felt hvor mennesker processerer erindringer i deres erindringsfællesskab, hvor den offentlige erindring nærmere er til at forstærke og formidle samfundets historie.¹⁴

Den sociale erindring er derfor udsat for væsentligt mindre kontrol og eftersyn end den akademiske historie. Den vil typisk være formet af sociale interaktioner, hvor den primære overlevering af erindringer ligger hos familien eller intergenerational historiefortælling. Ahonen skriver, at: ”*The main tenet of the credibility of social memory is constituted by social relevance rather than source criticism. While scholarly history may ignore identity needs, social memory helps to divide “us” from “the other”*”.¹⁵ I forhold til dette speciale, så er det her væsentligt at bide mærke i, at der, ifølge Ahonen, ligger en mere naturligt ”os og dem” distancering mellem erindringsfællesskaber i den sociale erindring – ikke noget der vil være at finde i den akademiske historieskrivning eller i den offentlige erindring, *public memory*.

Dette ”os og dem” syn i den sociale erindring er for Ahonen et særligt problem i et post-conflict samfund. Som tidligere nævnt, så vil historiebevidstheden være omfattet af skyldfølelse og gør, at nogle vil føle sig som ofre. Dermed opstår der i post-conflict samfund ofte erindringskonflikter, idet man i bearbejder denne konflikt i sit erindringsfællesskab for at styrke sammenholdet i erindringsfællesskabet. I samspil med den naturlige ”os” og ”dem” natur af den sociale erindring, vil disse erindringer have en tendens til at blive eksklusive frem for inklusive – ofte til den vindende parts fordel. Ahonen skriver:

¹² Ahonen (2012), s. 13

¹³ Ibid., s. 13

¹⁴ Ibid., s. 13

¹⁵ Ibid., s. 14

*” Ethnic or class divisions imply differences in the attribution of meaning to the past. One group – whether linguistic, ethnic or social – may regard itself as losers and the other as winners. Ethical labels of victims and guilty are attributed to the respective parties, causing the division of the community into two – or even more – historical sub-communities.”*¹⁶

Det er derfor Ahonen skriver, at den sociale erindring i et post-conflict society ofte vil være problematisk frem for gavnlige. Historiebevidstheden bliver en byrde, der fylder samfundet med konflikterende erindringsfællesskaber, der ofte kan bevirke, at begge parter/grupperinger/samfundsgrupper ikke ønsker forening mellem hinanden. Dette gør også genoprettelsesprocessen i samfundet vanskeligere. Ahonen skriver, at post-conflict samfund nærmest kan blive paralyserede af den givne konflikt. Det kollektive traume gør, at grupper i samfundet kan være ude af stand til at få konflikten til at give mening, og derfor finde sig i en ond cirkel af erindring om konflikt – ude af stand til at bearbejde den ordentligt. Ahonen pointerer dog, at det er muligt at genoprette samfundet efter en sådan konflikt, selvom det kan virke hårdt. Hun skriver:

*“The necessary opening up to a dialogue between the parties to the conflict happens gradually. In the initial post-conflict confusion a defensive denial of guilt is customary. [...] The process may last for a generation or even longer until the multiperspectivity of the social memory is accepted by the community”*¹⁷

Heri pointerer Ahonen, at der er mulighed for fremtidig forsoning, men at der vil gå meget lang tid før forsoningen reelt vil finde sted. På baggrund af opståede konflikter, så skyldsspørgsmålet være særligt besværligt at komme videre fra, og anslår at det vil være en proces over flere generationer.

Elazar Barkan – Truth and Reconciliation in History

Elazar Barkan beskriver i denne artikel hvordan vi som historikere kan bidrage til forsoning i samfund, der tidligere har været præget af konflikt. Barkan skriver, at fordi gruppeidentiteter er formet af historiske perspektiver, så har historiske narrativer derfor en eksplicit og direkte påvirkning på nationalidentiteter. Der mener her, at den historiebevidsthed, der er i samfundet kan undersøges af historikere, og at historikere ved at antage en dømmende og undersøgende

¹⁶ Ibid., s. 15

¹⁷ Ibid., s. 15

rolle i arbejdet med at optrevle sådanne narrativer og perspektiver bidrage til forsoning mellem nationer.¹⁸ På trods af, at Barkan påtaler forsoning mellem nationer, så kan han stadig inddrages i dette speciale, idet Barkan påtaler måden hvorpå nationer kan overgå fra diktaturer eller borgerkrige til demokratiske lande. Han behandler overgangen fra noget kaotisk og ustruktureret til et demokrati, hvori der eksisterer konflikterende erindringsfællesskaber. Væsentligst for denne udlægning er, at Barkan identificerer to mekanismer, der typisk anvendes i en sådan overgang: genoprettende og gengældende tilgange.¹⁹ Barkan pointerer herom, at den genoprettende tilgang typisk udføres gennem oprettelsen af sandhedskommisioner og at den gengældende tilgang typisk udføres gennem retsmæssige forløb enten gennem den internationale menneskerettighedsdomstol eller nationale domstole. Disse to tilgange er dog overvejende symbolske. Barkan mener, at man gennem udførelsen af disse to tilgange ønsker at sende et signal om, at man er kommet videre fra diktaturet/borgerkrigen, etc., men at det i realiteten kun giver en ringe følelse af et retfærdigt afsluttet forløb.

Barkan skriver, at man som historiker tidligere har spillet en central rolle i baggrundsundersøgelserne indenfor disse to respektive tilgang, men, at arbejdet primært er statssponsoreret. Derfor foreslår Barkan, at man som historiker burde anvende sine færdigheder i det civile samfund og, at man som historiker har mulighed for at være aktivistisk gennem sit virke, med henblik på at bidrage til forening og forsoning. Her mener Barkan, at det primære mål med sådan forskning bør være at fokusere på etniske eller nationale konflikter og, at man ved at undersøge den historiske konflikt kan bidrage med et *framework of Inclusion*, der kan skabe historiske narrativer som de involverede aktører begge kan enes om.²⁰ Dette kan ifølge Barkan bidrage til historisk aktivisme, der opererer udenfor de statssponsorerede sandhedskommisioner og retsmæssige forløb, og kan derigennem undslippe den symbolske natur, der er fremherskende i disse.

Barkan pointerer, at der i forbindelse med disse nationale konflikter typisk vil være: “ [...] *long-term memories of group animosity, including cases in which individual perpetrators and victims are no longer alive, yet their actions and suffering continue to haunt the national memory*”.²¹ Der vil i post-borgerkrigs samfund altså være erindringsfællesskaber, der fortsat ligger inde med svære erindringer, der besværliggør det videre samarbejde for genopbyggelsen af samfundet. I arbejdet med at skabe denne fælles

¹⁸ Barkan (2009), s. 900

¹⁹ Ibid., s. 902

²⁰ Ibid., s. 903

²¹ Ibid., s. 903

grobund for forsoning så opstår der en mulighed for historikere til at blive socialt involverede i samfundet. Barkan anerkender dog, at der er nogle uvante tilgange til det historiske arbejde i denne tilgang. Normalt så søger historikere ikke et givent eksplicit politisk agenda i deres forskning. Ligeledes så mener Barkan, at historikere ofte ønsker at opretholde deres troværdighed, hvorfor de ofte ønsker at præsenterer historie upartisk. Der anerkendes dog, at identitet, erindringer, og politisk overbevisning har en påvirkning om man vil det eller ej, men, at man som historiker alligevel ikke ønsker at fordreje ens fund så det passer på ens overbevisning.²²

Ligeledes påtaler Barkan, at der med inddragelsen af historikere på denne aktivistiske måde præsenterer problematikker vedrørende konstruktionen af et fælles narrativ. For skal man vægte de konflikterende aktørers narrativer ligeligt? Hvordan sikrer historikeren sig, at man ikke bliver: ” [...] *caught up in providing a historical narrative for “political hire” even for a “good” cause?*”²³ Deltagelsen i sådan historisk aktivisme med et politisk motiveret mål udfordrer den gængse tilgang historikere har til deres måde at skrive historie på. For selvom man søger at arbejde ”udenfor” den gængse statsstyrede sandhedskommision og domstole, så deltager man gennem arbejdet undersøgelsen af disse historiske narrativer i en aktivisme, der har en politisk agenda. Denne aktivistiske motiverede konstruktion af historie er naturligvis ikke begrænset til professionelle historikere. Fordi historie er så definerende for vores identitet som den er, så er der ofte andre i samfundet, der vil bruge historien til at fremme deres egne agendaer. Derfor er aktivisme ofte set som værende en modsætning til ’traditionel’ historieskrivning.

Anette Warring – Erindringsfællesskab og erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel

En af Warrings hovedpointer i dette kapitel er, at historie og erindring er et væsentligt aspekt i magtudøvelse. Refererende til Bernard Eric-Jensens tanker om historiebevidsthed, skriver Warring, at historie ikke nødvendigvis er lig fortiden, men, at der nærmere er tanke om en erindret fortid og en forventet nutid. Warring pointerer, at et samfunds officielle historieformidling derfor ikke nødvendigvis behøver være forenelig med befolkningens historiebevidsthed, hvis denne erindring ikke er ønskelig for den historieproducerende offentlighed. Dette dobbeltforhold kan ifølge Warring være både magtlegitimerende og

²² Ibid., s.906

²³ Ibid., s.903

magtdeligitimerende.²⁴ Erindring og legitimitet er derfor også afhængige af hinanden, idet fortolkningen af historien er nødt til at vinde udbredelse, eller virke relevant, for samfundets borgere for at virke legitim. Dernæst følger et længere spil mellem social/kollektiv og individuel erindring, der er nødt til at spille overens for at sikre legitimitet.²⁵

Warring pointerer, at netop historiebevidstheden og identiteten er en legitimitetsform, der tidligere, men også nu, har afgørende betydning indenfor politiske konflikter og magtkampe. Menneskers historiebevidsthed indgår som et afgørende aspekt af dannelsen af individuelle og kollektive/sociale erindringer, og vi bruger som mennesker, ifølge Warring: ” [...] *historie og erindring til at definere og afgrænse, hvem er jeg/ vi, til af afklare interesser og værdier, der knytter sig hertil, og til at afgøre, hvilke handlinger der bør følge heraf*”.²⁶

Ud fra disse punkter, så fremgår det også, at en af historiebevidsthedens funktioner er også at skabe eller indgå i erindringsfællesskaber på baggrund af disse. Vores sociale/kollektive identiteter er forestillede fællesskaber som kun fungerer, hvis de er et faktisk erindringsfællesskab. Væsentligst for dette er, at det at erindre individuelt og kollektivt/socialt er væsentligt for etableringen menneskelige forhold, hvor den vigtigste i denne sammenhæng er loyalitet. Derfor bliver kampen om erindring er en kamp om magt, fordi det at have loyale og handlekraftige mennesker er en forudsætning for udøvelse af magt. Derfor må balancegangen i erindringspolitik også ses som en form for magtudøvelse, idet historie og erindring er centrale elementer i denne magtudøvelse og for magtens legitimitet.²⁷ Det at føre erindringspolitik spiller også sammen med identitetspolitik, idet man essentielt er med til at påvirke, eller forsøge at påvirke, menneskers følelser, forestillingsverden, værdier, holdninger, gennem brug af fortiden for at skabe fællesskaber mellem dem, hvis mans loyalitet man ønsker.²⁸

Warring skriver således, at erindringspolitik udgør et felt, hvor der kan føres magtkampe om hvad der huskes, men også hvad der glemmes. Det er imidlertid ikke alene fortidsbrugens indhold, men også fortidsbrugens form og udarbejdelse, der har magtmæssige implikationer for dem/den, der ønsker magten.

²⁴ Annette Warring: ”Erindringsfællesskab og erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel”, s.34. I: ”På Sporet af Magten”, Peter Munk Christensen og Lise Tøgeby, Aarhus Universitetsforlag, 2003

²⁵ Ibid., s. 34

²⁶ Ibid., s. 34

²⁷ Ibid., s. 35

²⁸ Ibid., s. 35

Der hersker ingen tvivl om, at forestillinger om fortiden er reelle og har sociale- og kulturelle følger for os mennesker. Den magtmæssige betydning af disse må derimod kunne siges at have betydning i den udstrækning mennesker tror og handler derefter. Dog er Warring påpasselig med at konkludere noget endegyldigt, da det er svært at påvise om det faktisk forholder sig sådan direkte. Warring pointerer i forbindelse med dette, at det at dele en erindringspraksis ikke nødvendigvis indebærer, at erindringen har samme indhold hos forskellige individer. Nok kan individers engagementet i erindringen, eller engagementet i den præsenterede forestilling om fortiden, ses som en del af et større erindringsfællesskab, men derfor kan der stadig være store eller små forskellige i selve individers individuelle erindringer. Warring skriver: ”Derfor kan individuelle erindringer være adskilte og varierede og på unik måde relateret til et levet liv, men de tillægges stadig fælles mening gennem kollektiv erindringspraksis”²⁹.

Det skal siges, at Warrings forskning vedrørende denne erindringsmagt har været forankret i undersøgelser af historiske forandringsperspektiv om grundlovsfejring gennem 150 år, hvorfor hendes selvreflekterede kritik kan ses som værende reel. Som hun skriver, så vil det kræve specialiserede mikrostudier af konkrete samspil mellem kollektive og individuelle erindringer for at sikre sig en holdbar undersøgelse. Dog vil jeg påpege, at der med denne forskning i historiebevidstheden og magtudøveres legitimitet foreligger et reel forskningsværk, der bidrager væsentligt til forskningen i måden hvorpå man i dag opfatter konflikter i post-conflict samfund. Da erindringen om sådanne begivenheder, og måden man bearbejder disse på, udgør et væsentligt punkt i genopbyggelsesprocessen af et sådant samfund, så vil brugen af disse også fremgå som en konkret værktøj, der kan sikre legitimitet i genopbyggelsen af samfundet.

Ny Museologi

Ny museologi beskriver en række nyere teorier om måden man tænker museer på. I det intentionen med inddragelse af sådanne nye tilgange, kan man derfor heller ikke helt præcist bestemme hvornår denne tilgang til museet optræder første gang. Det tætteste man kommer regnes for at være Peter Vergo bogen ”*The New Museology*” fra 1989. Heri adskiller Vergo det han kalder ’gammel museologi’ fra det han kalder ’ny museologi’.

²⁹ Ibid., s. 42-43

Vergo skriver, at han mener, at museerne tidligere har været for optagede af selve teknikkerne og metoder, der anvendes i det rent praktiske arbejde på museerne. I stedet mener han, at der bør lægges større fokus på *formålet* med museerne.³⁰ Vergo gør op med tankerne om, at det rent museumstekniske er i højsædet, og det at formålet med museerne skulle være at udstille, administrere, og konservere kulturarven. Man havde tidligere set museer som værende indsamlings og udstillingsorienterede, hvilket gjorde museet til en form for kulturel autoritet i samfundet. Vergo mener derfor, at museerne ser blevet opfattede som interessante for en snæver social gruppering, der dominerede hvordan museer opererede – kort sagt er museer for folk, der beskæftiger sig med museer.³¹ Denne ønsker Vergo at gøre op med. Vergo skriver, at der derimod burde være større fokus på:

"[...] the society, the political or social or educational system which nurtured all these people and in so doing left its stamp upon them. Such considerations, rather than, say, the administrations of museums, their methods, and techniques of conservation, their financial well being, their success or neglect in the eyes of the public, are the subject matter of the new museology".³²

Her pointerer Vergo at museerne skal gøre mere for deres omkringliggende samfund, og være en mere aktiv del af det. Museerne skal interagere mere med samfundets borgere, og inddragelsen af disse vil bidrage væsentligt til at inddrage befolkningen som et led af den historieproducerende offentlighed. Hvorvidt dette lykkedes bliver i ny museologi museernes succeskriterie.

Ligeledes pointerer Vergo, at det er værd at stille spørgsmålstejn ved *hvorfor* museer arbejder som de gør. Vergo påpeger bl.a., at der er en væsentlig politisk, ideologisk, eller æstetisk dimension i indsamlingsarbejdet, der ikke kan overses. Vergo spørger bl.a. hvad der gør nogle objekter mere eller mindre egnede til bevaring? Det er sådanne *hvorfor* spørgsmål som Vergo stiller den gamle museologi, altså hvad *formålet er* med museernes arbejde, ikke *hvordan* man arbejder på museer.³³ Sammenkoblet med den sociale dimension som museer får i ny museologi, så giver det nye muligheder for at inddrage samfundet i det museernes arbejde.

³⁰ Peter Vergo: "The New Museology", s. 3, Reaktion Book, London, 1989 PP. 1-5

³¹ Vikki McCall & Clive Gray: "Museums and the 'new museology': theory, practice and organizational change", s. 20, Museum Management and Curatorship, 29:1 82014, 19-35,

³² Ibid., s. 3

³³ Vergo (1989), s. 2

Man har tidligere set dette forsøgt, hvor den franske museolog, og tidligere ICOM formand, Hugues de Varine i 1970'erne havde eksperimenteret med de tilgange som Vergo senere definerede som ny museologi. Her søgte Varine i 1970'erne at gøre museerne tættere forbundet med hverdagslivet, og mente, at museerne kunne være en større del af samfundet. Hans museum beskrives af Anne Larsen og Bruno Ingemann som værende en form for folkeuniversitet, hvor gæster har kunne stille spørgsmål som individer og sociale grupper normalt ikke ville kunne stille. Ikke nødvendigvis for at få et konkret svar, men nærmere for at tydeliggøre spørgsmål, pege på alternativer, samt tilbyde information. Dette kom med andre ord til at skabe en dialog mellem besøgende, idet det gav bedre muligheder for at diskutere værdier og holdninger på museet.³⁴ Gennem dette arbejde så man et eksempel på, at befolkningen blev en mere aktiv del af museet.

Idet man her gør museet mere forbundet med det omkringliggende samfund, så stiller man i den nye museologi derfor også større krav til inklusion og repræsentation. Om dette har Richard Sandell, professor ved University of Leicester, skrevet i artikel ”*Museums as Agents of Social Inclusion*”. Heri undersøger Sandell et mulig ramme hvori man kan undersøge museer som socialt inkluderende, samt museets muligheder for at bidrage til social inklusion i samfundet. Sandell fremsætter tre punkter, som markører for inklusion på museer. Sandall væsentligste pointer er her, at for at føle sig socialt inkluderet i et historisk narrativ, er man nødt til:

- 1) at føle at ens kulturarv er repræsenteret og genkendelig indenfor den mainstream kulturelle arena
- 2) at man som individ har mulighed for at være deltage og være aktiv i produktionen af kultur, samt
- 3) at man har adgang til disse.

Ved at åbne op for samfundets deltagelse på disse præmisser, så formår man, ifølge Sandall, at skabe et museum, der søger at virke inkluderende frem for ekskluderende.³⁵ Med den nye museologiske tilgang formår man, ifølge Sandall, at skabe et museum, der favner bredt og gør op med de politiske, sociale, og økonomiske forhindringer, der ofte står i vejen for inklusionen af, f.eks., minoriteter indenfor museet. Lykkedes dette ikke, så formår museet ikke at fortælle: ” [...]”

³⁴ Bruno Ingemann & Anne Hejlskov Larsen, ”*Ny Dansk Museologi?*”, s. 9, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, 2005

³⁵ Richard Sandell: “*Museums as Agents of Social Inclusion*”, s. 410, *Museum Management and Curatorship*, 17:4, (1998), PP. 401-418

the stories of those groups and denies them access to its services through mechanisms of exclusion (non-representation within collections and displays, selective promotional targeting, admission charges, etc.)”³⁶

Gennem Sandall og Vergos teorier, så står man med nogle gode overvejelser ift. hvordan man kan formidle ud fra ny museologis fremgangsmåder. Herigennem kan man sikre, at museumsarbejdet er forankret i museets omkringliggende samfund, og at der samtidig er opbakning til museet fra befolkningen side – altså at museets formidling fremstår legitim. Ift. til dette speciale, så præsenterer den nye museologis teorier flere teorier, der kan bruges til at formidle historie i et post-borgerkrigs samfund. Idet man her søger at skabe et museum der er inkluderende for forskellige erindringsfællesskaber, kan man gennem inddragelsen af det omkringliggende samfund formå at gøre museet til et *public memory* dialog- og diskussionsforum, hvor man kan bearbejde erindringerne fra borgerkrigen, samt undersøge samfundets erindringsfællesskaber.

³⁶ Ibid., s. 408

Redegørelse

Dette afsnit vil beskæftige sig med ICOM. Idet ICOM er den største organisation, der beskæftiger sig med musealt arbejde internationalt, så synes det relevant at redegøre for ICOM som organisation, ICOM's udvikling, og hvordan ICOM fremtidige strategiske plan ser ud. Ligeledes så er ICOM også en af de væsentligste aktører i analysen.

ICOM som organisation

ICOM er en forkortelse af *The International Council of Museums* og er en NGO (non-governmental organization / ikke-statslig organisation), der beskæftiger sig med musealt arbejde. ICOM er den største internationale organisation af museer og museumsfagligt personale og har et medlemstal på omkring 44500. Organisationen er aktiv i 138 lande gennem 118 nationalkomiteer og består af yderligere 32 internationale komiteer.³⁷ ICOM definerer sig selv som en international organisation af museer og museumsfagligt personale, der dedikerer sig selv til forskning i museumsfaget, samt: ” [...] *conservation, continuation and communication to society of the world's natural and cultural heritage, present and future, tangible and intangible*”.³⁸ Ligeledes fremsætter ICOM de professionelle og etiske standarder for musealt arbejde. På trods af, at ICOM er en ikke-statslig organisation, så samarbejder ICOM ofte med internationale organisationer, dog primært i en rådgivende eller konsulterende rolle. Af disse samarbejder kan bl.a. nævnes: UNESCO, World Intellectual Property Organisation, og INTERPOL.

ICOM består af en bestyrelse (executive board), et rådgivende råd (advisory council), samt en generalforsamling (general assembly).

Bestyrelsen er medlemsvalgt, og har til opgave at implementere de strategier, der er fremsat af generalforsamlingen. Ligeledes fører bestyrelsen opsyn med ICOM's ressourcer, og sikrer at disse anvendes forsvarligt. Øverst i bestyrelsen er præsidenten for ICOM. Idet denne stilling opnås gennem valg, og qua ICOM's status i det internationale museologiske miljø, så besidder den af denne post den øverste repræsentant for verdens museer. Derfor er det også ICOM's præsident, der sikrer, at ICOM's politikker repræsenteres i situationer hvor en ekstern samarbejdspartner er involveret.³⁹

³⁷ ICOM: “*Mission and Objectives*” tilgået via <https://icom.museum/en/about-us/missions-and-objectives/>, d. 24/08-2020

³⁸ Ibid.

³⁹ ICOM: “*About – The Executive Board*”, tilgået via <https://icom.museum/en/about-us/executive-board/>, d. 24/08-2020

Generalforsamlingen er repræsentationen af medlemmerne af ICOM og er den beslutningstagende del af ICOM ift. at vedtage organisationens strategiske planer. Det er ligeledes generalforsamlingen, der vælger medlemmer til bestyrelsen. Generalforsamlingen mødes en gang om året, samtidig med det rådgivende råd. Det rådgivende råd har til opgave at rådgive bestyrelsen og generalforsamlingen ift. ICOM's generelle interesser vedrørende politikker, programmer, procedure og finanser.⁴⁰ Det rådgivende råd består af repræsentanter eller formænd for nationale eller internationale komitéer.

ICOM identificerer løbende problemstillinger indenfor internationalt museumsarbejde, og derfor ændrer ICOM's mål og strategier sig også over tid. Ved ICOM's årlige møder diskuteres de problematikker som museumsverdenen står overfor på det givne tidspunkt, og her drøftes også mulighederne for at imødekomme eventuelle udfordringer. På trods af museumsverdenens konstante udvikling, så har ICOM fem overordnede mål som organisationen gennem deres arbejde ønsker at fremme lige meget hvilke andre problemstillinger museumsverdenen står overfor. ICOM overordnede mål er her, at:

- “ 1) establish standards of excellence*
- 2) lead a diplomatic forum*
- 3) develop a professional network*
- 4) lead a global think tank*
- 5) carry out international missions”⁴¹*

Disse overordnede mål kommer derfor til at udgøre fundamentet for organisationens arbejde. Gennem disse mål, så sikrer organisationen, at der findes et globalt forum, der ønsker at udvikle og diskutere det professionelle museumsarbejde i et internationalt samarbejde. Ved at sikre et sådan arbejde, så står organisationen også cementeret som en af de mest indflydelsesrige organisationer indenfor museologien, på trods af, at de problemstillinger der rammer museerne ofte er af forskelligartet natur.

Derfor synes det også vigtigt at komme med en oversigt over ICOM's historiske udvikling, for at redegøre for, hvorfor organisationen er som den er i dag.

⁴⁰ ICOM: “*About – Advisory Council*”, tilgået via. <https://icom.museum/en/about-us/advisory-council/>, d. 24/08-2020

⁴¹ ICOM: “*Mission and Objectives*”

ICOM's historie og udvikling

ICOM har, som tidligere nævnt, udviklet sig på ligesom museumsprofessionelles behov har udviklet sig. Før ICOM havde man ikke et større internationalt samarbejde på tværs af verdens museer, og først i 1946 igangsatte man arbejdet med at oprette en sådan organisation.

ICOM oprettedes i 1946 på baggrund af to møder i henholdsvis Paris og Mexico. Det første møde i Paris fandt sted på baggrund af den amerikanske museumsinspektør Chauncey J. Hamlins initiativ. Hamlin mødte i 1945 direktøren for de franske museer, Georges Salles, hvilken han foreslog en international forsamlig af museer. Salles var entusiastisk og hans støtte til projektet sikrede videres større fra direktøren for de britiske museer i London. Hamlin blev den første præsident for ICOM og den første generalforsamling afholdtes i 1947 i Mexico. Hamlins formåede at skabe et stærkt fundament for internationalt samarbejde, og formåede at sikre støtte fra UNESCO, hvilket bevirkede at ICOM kunne åbne et hovedkontor i Paris.⁴²

I perioden 1947-1968 afholdtes der 7 konferencer. Under disse var de væsentligste diskussioner omhandlende museets undervisende rolle, udstillingsteknik, den internationale cirkulation af kulturgenstande, samt konservering og restaurering af sådanne genstande. Dette må siges at være meget praktisk orienteret arbejde, og dette læner sig op ad tankerne om den gamle museologi. Der søgtes her at skabe fælles retningslinjer for musealt arbejde, der sikrer en professionel standard for musealt arbejde.

I perioden 1968-1977 oplevede ICOM dog en svær periode, idet organisationen havde oparbejdet en stor gæld. Gennem flere større projekter var udgifterne vokset, mens medlemskontingentet ikke havde ændret sig. Ligeledes opstod der nye typer af museer, hvilket bevirkede museernes rolle i samfundet ændredes på en måde, der gjorde, at ICOM's eksistens blev bragt i fare. Man håndterede disse problemer med at ændre i medlemsforholdene og man valgte bl.a. at give individuelle medlemmer fællesstatus ved afstemninger, der gjorde, at ICOM blev mere demokratisk og transparent.⁴³

Fra 1977-1989 søgte ICOM at skabe bredere internationale samarbejder. Man begyndte fra organisationens side at arrangere aktiviteter i udviklingslande, og i 1977 vedtog man en resolution, der sikrede træning af museumsfagligt personale i Asien, Afrika, og Latinamerika. ICOM fastslog også to nye strategiske mål for organisationen. Disse var vedtagelsen af ICOM's etiske kodeks og vedtagelsen af en fælles politik vedrørende museers rolle i samfundets udvikling.

⁴² ICOM: ”Chauncey Jerome Hamlin (1881-1963)”, tilgået via. <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/1017.pdf> d. 24/08-2020

⁴³ ICOM: ”History of ICOM”, tilgået via. <https://icom.museum/en/about-us/history-of-icom/> d. 24/08-2020

Der er her tale om to dokumenter, der så småt begynder at lede tankerne hen på ny museologi - særligt ift. måden hvorpå man gennem disse politikker tænker museets rolle i samfundet. ICOM's etiske kodeks fremstår stadig i dag som en standard for museale principper, der garanterer professionelt museumsarbejde, og ICOM's arbejde er i dag meget centreret om tanken om museer som samfundsfremmende institutioner.⁴⁴

I perioden 1989-1996 arbejdede ICOM primært på at etablere og påvise, at økonomisk udvikling og kulturelle faktorer unægteligt hænger sammen ift. Samfundets udvikling. ICOM formåede på dette tidspunkt også at udrydde det meste af deres gæld, og med førømtalte arbejde formåede organisationen at gøre sig mere markant synligere internationalt.

Fra 1996-2004 fokuserede ICOM primært på at modarbejde illegalt salg af kulturgenstande. ICOM samarbejdede i den forbindelse med INTERPOL, EU, og UNESCO om udarbejdelsen af "Red List"-initiativet, der er med til at forhindre salg af.⁴⁵ Disse internationale samarbejder er stadig i effekt, og bidrog til at legitimere ICOM's arbejde yderligere. Ligeledes oprettes der internt i ICOM The Museums Emergency Program (MEP), der sikrer hurtigere respons på naturkatastrofer.⁴⁶

Fra 2004 til i dag har ICOM primært arbejdet med at udvikle aktiviteter i relation til beskyttelsen af kulturarv. Dette har ført til samarbejder med nye internationale organisationer som International Council of Blue Shield, der arbejder for at beskytte kulturarv mod naturkatastrofer og menneskeskabte konflikter. Derudover oprettes en ny intern gruppe i ICOM kaldet "The Working Group", der udgav "*Running a Museum: a practical Handbook*", der er blevet en standardbog for international træning af museumspersonale.⁴⁷ Det skal dog pointeres, at ICOM gennem dette arbejde med Blue Shield, samt gennem deres Museum Emergency Program, søges at sikre beskyttelse af kulturarv og genstande mod naturkatastrofer og krigsudbrud, men benævner ikke museets rolle i genopbyggelsen af sådanne samfund, eller formidlingen af historie i sådanne.

Idet der nu er redegjort for ICOM's udvikling og historie, samt de problematikker ICOM tidligere har behandlet, så vil det også være nærtliggende at se på ICOM's fremadrettede strategiske plan for 2016-2022. Da dette speciale ligeledes påtaler et potentielt fremtidigt problem i kraft af den stigende borgerkrigstendens, så vil det være gavnligt at redegøre for ICOM's strategiske plan for fremtiden.

⁴⁴ ICOM: "*Code of Ethics*", s. 3, tilgængeligt via <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOM-code-En-web.pdf>, d. 24/08-2020

⁴⁵ UNESCO: "Fighting the Illicit Trafficking of Cultural Property", s. 30, UNESCO Open Access, 2018

⁴⁶ ICOM: "*History of ICOM*"

⁴⁷ Ibid.

ICOM's strategiske plan for perioden 2016-2022

ICOM besluttede i 2013, at forelægge en ny strategisk plan for perioden 2016-2022. Planen formulerer nogle konkrete strategiske mål som ikke nødvendigvis er nye indenfor museumsverdenen, men nærmere nyere perspektiver på problematikker og emner som tidligere har været på tale i ICOM regi.

ICOM udlægger i denne plan 5 overordnede mål for organisationens videre arbejde. Disse er:

- ” 1) *Enhancing membership value through improved participation, service, communications, and capacity building*
- 2) *Enhancing ICOM's international profile*
- 3) *Raising the visibility of ICOM*
- 4) *Enhancing ICOM's international role*
- 5) *Auditing ICOM's needs in terms of staff and resources*⁴⁸

Punkt 1 imødekommer en problemstilling vedrørende organisationens interne værdi for medlemmerne, og hvordan man bedst muligt kan skabe mere værdi for medlemmer gennem forøget kommunikation og ved at lære nye færdigheder. I og for sig er dette ikke en nyere problematik, da et sådant punkt ofte er at finde i ICOM's strategiske planer. Dette problem bunder i en reel praktisk problemstilling med arbejdet, man ønsker at overkomme.

Punkt 2 ønsker at styrke samarbejdet med eksterne partnere og forøge ICOM's synlighed internationalt, herigennem gennem samarbejder med større internationale organisationer. Heri ønsker ICOM også at forstærke deres PR arbejde. Netop dette punkt flyder lidt over i punkt 3, hvor ICOM ønsker at rebrande organisationen for at hæve international deres internationale profil. Dette gøres ved at fremhæve hvad museerne kan tilføre til selve museer og deres besøgende.

I forhold til denne opgave, så er det punkt 4, der er det mest interessant, da der her omtales ICOM's internationale rolle ift. beskyttelse af kulturarv, og, at det foreliggende arbejde primært vil gå igennem kulturarvsbestykkende programmer. ICOM fremhæver her, at de mod truslerne om international terrorisme og ideologisk inspirerede angreb på kulturarven er nødt til at sætte flere kræfter ind i kulturarvsbevarende programmer. Her fremgår det, at dette arbejde primært vil

⁴⁸ ICOM: ”*Strategic Plan 2016-2022*”, s. 11, tilgået via. http://icom.museum/wp-content/uploads/2018/06/ICOM_STRATEGIC_PLAN_2016-2022_ENG.pdf d. 22/24-2020

foregå gennem ICOM's *Red Lists* program og vil omhandle kampen mod illegal trafficking af kulturarv, samt have en forebyggende effekt mod kulturgjenstande der er i fare for at blive ødelagt. Ligeledes så vil ICOM også styrke deres samarbejde med International Council of the Blue Shield for at skabe katastrofeplaner i nødsituationer – herunder også videreudvikle deres respons på naturlige- og menneskeskabte katastrofer gennem ICOM's Disaster Risk Management Committee.⁴⁹

Punkt 5 omhandler kontrollen med ICOM's behov ift. ansatte og ressourcer. Der lægges vægt på, at organisationen på trods af høj effektivitet i sekretariatet er underbemandet og ikke har ressourcer nok til at administrere et globalt mandat. Derfor ønsker man at føre kontrol med ICOM's behov ud fra et rent personalemæssigt perspektiv.

I dette afsnit synes punkt 4 som sagt at være mest interessant. Her omtales beskyttelsen af kulturarv og måderne hvorpå ICOM ønsker at løse problemet. Væsentligst for denne opgave er, at der i indledningen anerkendes de problematikker de stigende internationale konflikter medfører. ICOM skriver: *"Many refugees find themselves dislocated from their cultural inheritance and from the landscapes and cities of their birth, creating an intangible impoverishment to match their losses in material wellbeing"*.⁵⁰ Selvom dette speciale ikke behandler flygtningespørgsmålet, så ligger der heri en interessant anerkendelse i, at der på baggrund af konflikt og tab af kulturarv, ligger en kulturel fattigdom, der matcher det materielle tab af kulturarv.

⁴⁹ Ibid., s. 15

⁵⁰ Ibid., s. 4

Analyse

Som det tidligere er nævnt, så fremgår det af FN-rapporten, at der hersker ingen tvivl om, at borgerkrige er en konflikttype som bliver mere fremtræden i den internationale sfære. I relevansafsnittet nævnes der, at der i det sidste årti sket en tredobling af borgerkrige, og man har ligeledes set, at der mellem 2011-2017 er sket en seksdobling af døde under disse kampe.⁵¹

Borgerkrige er også en konflikttype, der er vanskelig at definere. Idet konflikten ofte opstår mellem befolkningsgrupper, så følger disse konflikter ikke nødvendigvis de internationale regler for konventionel krigsførelse, da disse ofte omhandler statslige aktørers måde at føre, eller starte, krige. Derimod vil det juridiske efterspil nærmere omhandle forbrydelser mod menneskeheden ved den internationale domstol i Hague, hvor en af distinktionerne er, at forbrydelser mod menneskeheden kan føres i fredstid, hvorfor borgerkrige ofte bliver retsforfulgt efter disse paragraffer. Det, at sådanne forbrydelser mod menneskeheden kan føres i fredstid betyder også, at der normalt ikke er erklæret en krigstilstand mellem nationer, hvilket der ikke er i borgerkrige. Derimod føres borgerkrige ofte mellem *politisk uenige* grupperinger eller *etniske eller religiøse* grupperinger i samfundet. Ser man derfor på borgerkrige som koncepter, så er de en del af de typer konflikter som Sirkka Ahonen kalder ”*Intra-community conflicts*”.⁵²

Efter en sådan krigs afslutning vil der derfor også følge en længere genoprettelsesproces af samfundet. I disse inter-kommunale konflikter som Ahonen påtaler, så er netop borgerkrigen særligt traumatiserende for alle involverede aktører og de befolkningsgrupper/mennesker de under konflikten har repræsenteret. Derved vil der i samfundet ofte opstå forskellige erindringsfællesskaber, hvis erindringer muligvis ikke er forenelige, hvorfor denne restaurationsprocess forekommer vanskelig.

Derfor ønsker jeg med denne analyse at belyse nogle af de problematikker, der kan forekomme ved at formidle historie i et post-borgerkrigs samfund, samt den rolle som museet kan spille i det genoprettende arbejde under borgerkrigens umiddelbare efterspil. Dette gøres gennem analyser af ICOM's krav til formidling af historie på museerne, samt en reel analyse af de problematikker, der kan følge med sådanne krav til formidlingen. Ift. Spørgsmålet den rolle museer kan spille i det genoprettende arbejde, så vil der afslutningsvist følge en analyse af den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling i et post-borgerkrigs samfund.

⁵¹ Einsiedel (2017), s. 2

⁵² Ahonen (2012), s. 11

Analyse af ICOM's krav til formidling af historie på museer, samt formidling af sensitive genstande

Et af de primære dokumenter ICOM har forfattet, er deres etiske kodeks. Kodekset ses som en etisk rettesnor for museer og deres måde at operere på. ICOM's etiske kodeks har efter sidste revidering flere nedslagpunkter, der omfatter måden hvorpå museer skal formidle historie.

Ganske konkret så står der ordret i artikel 2 af kodekset, at museer har *pligt* til at promovere deres samlinger, da de repræsenterer en fælles offentlig kulturarv i samfundet.⁵³ Museer får derfor til opgave at offentliggøre denne arv, da man fra ICOM's side mener, at dette er i fælles interesse for borgerne i, at en sådan arv formidles. Heri fremgår det naturligvis også, at museerne som institutioner skal være af en professionel karakter, der gør, at offentligheden kan stole på museets evne til at promovere og udstille denne offentlige arv.

Væsentligst af alt for netop dette punkt er den implicite idé og tanke om, at mennesker har interesse i denne arv som museet besidder. Jan Assmann beskriver i den simpleste form hvorfor vi som mennesker har interesse i, eller har behov, for at skabe og interagere med en fælles arv. Assmann beskriver den social/kollektive erindring som en form for fælles koncept, der styrer vores adfærd og oplevelser i et samfund, hvor gentagelsen af disse, i samfundsengagerende praksis og ritualisering, er med til at skabe fælles følelse af identitet.⁵⁴ Ifølge Assmann så har mennesker en naturlig interesse i at mærke og skabe dette identitære tilhørsforhold, der skabes gennem social/kollektiv erindring.

Idet museerne har pligt til at offentliggøre kulturarv, så er det også påkrævet, at museerne anerkender den rolle og magt, der ligger i formidlingen af denne. Det fremgår i artikel 3 af det etiske kodeks, at museerne i forbindelse med promovering og offentliggørelse også bør stå for: ” [...] *interpretation of primary evidence collected and held in their collections*”.⁵⁵ ICOM mener med dette, at museerne bør inkorporere deres fund og research efter etablerede etiske og akademiske praksisser, og uddyber i den senere artikel 4, at museerne bør sikre, at den information de præsenterer er nøjagtig, veldokumenteret, og giver: ” [...] *appropriate consideration to represented groups or beliefs*”.⁵⁷ Dette er interessant, og er en dybere forklaring af artikel 4's overordnede princip om, at museer har pligt til at udvikle og påtage sig en oplysende/uddannende rolle, der kan tiltrække brede publikummer fra det omkringliggende samfund – lokalt, eller som en del af

⁵³ ICOM: ”*Code of Ethics*”, s. 8

⁵⁴ Assmann (1995), s. 126

⁵⁵ ICOM: ”*Code of Ethics*”, s. 18

⁵⁷ Ibid., s.25

en gruppering. Ligeledes fremhæves der, at museets promovering af lokalsamfundets kulturarv er en integral del af museets uddannende rolle.⁵⁸

Med dette punkt så ser vi altså, at museets har pligt til at belyse, oplyse, samt interagere med det omkringliggende samfund. Man hører ofte, at museer skal afspejle det omkringliggende samfund, og være repræsentative for den lokale befolkning. Denne tanke indledte også ICOM's 25nde generalkonference hvor daværende ICOM præsident Suay Aksoy udtalte, at museer ændrer sig og forandre sig, for netop at blive tættere med det samfund det tjener.⁵⁹ Derfor ser ICOM også at museer og deres samlinger, eller de objekter, der er valgt til en given formidlingsrolle, afspejler det omkringliggende samfund, samt det omkringliggende samfunds værdier. Heri menes der, at museet afspejler en kulturrealitet, der udspringer fra en historisk realitet.⁶⁰

Det, at ICOM tillægger museerne denne rolle i samfundet, går også igen i ICOM's strategiske plan for 2016-2022. Heri anerkender ICOM, at museernes rolle er kraftigt ændret over de seneste par år, og at der netop er behov for nye tilgange til det museale arbejde. ICOM skiver herom, at museer er:

*“ [...] recognised as having a profound effect locally, nationally and internationally – they contribute to the reputation and standing of a city or country, they are places of discussion and debate on pressing challenges of identity and democracy and are leading institutions of civil society and of active citizenship”.*⁶¹

Heri påtaler ICOM museernes rolle som mediator for debatter mellem forskellige erindringsfællesskaber i samfundet, samt museers muligheder for at være promovere disse samspil mellem hinanden. I denne sammenhæng, så mener ICOM, at dette arbejde primært hører under museernes uddannende rolle i samfundet, hvor denne uddannende rolle blandt andet finder sted gennem udstillingen af genstande og den følgende formidling på museer. Det nævntes tidligere, at museer bliver en formidler af samfundets kulturrealitet ud fra en historisk realitet. Ser man på dette i forhold til museets uddannende rolle, så ligger det implicit heri, at museet skal være opmærksomme på det omkringliggende samfunds erindringer, og være klar over hvad udvalgte genstande betyder for de forskellige erindringer i samfundet. ICOM mener derfor, at, idet der skal foreligge en promovering af lokalsamfundets historie, så bør museerne gøre sig overvejelser om de udstillede genstande, for at sikre sig en repræsentativ formidling.

⁵⁸ Ibid., s. 24

⁵⁹ Suay Aksoy, ICOM 25th General Conference, 02:10, tilgået via: <https://www.youtube.com/watch?v=fSDP8DXdwrA>, d. 26/08-2020

⁶⁰ Janne Vilkkuna and Pirjo Vuorinen: ”Museums as Mirrors of Society: A Case Study of Finnish Museums”, The Museum Review, Volume 2, Number 1, 2017

⁶¹ ICOM: “Strategic Plan 2016-2022”, s. 5

ICOM anerkender dog, at der i forbindelse med promovering og formidling af museets samlinger og viden vil kunne opstå problemer ifm. formidlingen af kulturelt sensitivt materiale – herunder genstande. Disse genstande bør naturligvis udstilles ud fra de professionelle hensyn museerne tager, men skal ifølge ICOM stadig tages væsentligt hensyn til:

” [...] *the interests and beliefs of members of the community, ethnic or religious groups from whom the objects originated. They must be presented with great tact and respect for the feelings of human dignity held by all peoples*”.⁶²

Det fremgår heraf, at ICOM anerkender, at der er genstande som grupperinger i samfundet kan finde problematiske, men også, at ICOM kun afgrænser disse genstande til menneskelige rester og genstande af hellig eller religiøs betydning. Vi ved fra Assmann, at sociale/kollektive erindringer, på trods af at være distanceret fra hverdagen, udspringer fra et fikseret punkt i historien, det Assmann kalder: ” [...] *fateful events of the past*”.⁶³ Hvis vi ser på dette projekts interesse i borgerkrige, er der flere typer af genstande, der kan lede tankerne hen på dette fikserede punkt, som Assmann kalder det. Mennesker vil gennem erindringen fastholde sig selv i tankerne om begivenheden gennem kulturdannelse som tekster, ritualer, monumenter, men vil også kunne manifestere sig selv i genstande, der har været anvendt under en sådan begivenhed. Der er her tale om det Assmann kalder: ” *figures of memory*”.⁶⁴ Givet borgerkrigens natur, så vil der i forbindelse med museumsformidling om borgerkrig opstå et bredt genstandfelt, der kan være sensitivt at udstille/formidle. ICOM går ikke ind i hvad der præcist skal gøres for at formidle sensitive materialer, blot at det skal gøre med takt og respekt for menneskets værdighed og, at museerne selv er nødt til at vurdere hvordan de bedst takler en sådan problemstilling.

Ahonen definerer museet som en del af hendes treenighed af historieproduktion, *public memory*. Ifølge Ahonen vil denne offentlige institution, på trods af, at den søger en historieformidling, der er genkendelig i samfundet, ende med at skulle kæmpe mod *social memory*, altså samfundets kollektive erindringer. Søger museerne at skabe en formidling, der følger ICOM's tanker om museer som socialt inkluderende og som havende en medierende rolle, så ser man altså, at museet *public memory* ofte slås med den mere fremtrædende *social memory*. Museer bliver altså ifølge ICOM nødt til at arbejde sammen med samfundet for at udjævne forskellene i disse typer erindring.

⁶² ICOM: ” *Code of Ethics*”, s.25

⁶³ Assmann (1995), s. 129

⁶⁴ Ibid., s. 129

Ahonen pointerer ligeledes, at den sociale erindring konstant udfordres og konsolideres i samfundet, gennem de sociale interaktioner samfundets borgere har mellem hinanden.⁶⁵ Dette bevirker, at der fortsat må stilles store krav til måden hvorpå museer tilgår deres formidling af genstande, ikke blot ifølge hvorpå man fra ICOM's side ideelt ønsker at formidlingen skal opnå. Ser man tilbage på selve formidlingen af sensitivt materiale på museer, så fremlægger ICOM i artikel 5 af deres etiske kodeks, at idet museer udstiller og præsenterer kulturarv, så er museerne også nødt til at danne stærke bånd mellem disse nationale, regionale, lokale, etniske, religiøse, samt politiske identiteter i samfundet.⁶⁶ I forhold til dette projekt, så er denne pointer relevant, idet, ICOM skriver, at en af forudsætningerne for musealt arbejde er et stærkt bånd mellem, hvad der essentielt er forskelligartede erindringsfællesskaber i samfundet, samt deres opfattelser af disse genstandes betydning. Der er her en væsentlig pointe i, at disse genstande gennem *social memory* påmindelser vil have ekstra forstærkede erindringer tilknyttet dem, og at museernes offentlige historieproduktion *public memory* kommer til at stå i kontrast til denne, hvis det omkringliggende samfund ikke er inddraget i produktionen af disse.

Igen er det nødvendigt at pointere, at ICOM her udelukkende beskæftiger sig med sensitivt materiale i form af religiøse/hellige genstande eller menneskelige rester, og at organisationen derigennem ikke påtaler problemerne med at udstille genstande, der uden nødvendigvis er religiøst eller menneskerester, kan forekomme stødende for udvalgte erindringsfællesskaber i samfundet. I forhold til forankringen i lokalsamfundet så søger ICOM igen at rådgive ift. hvilke mål man ønsker, at museerne skal opnå, men man søger ikke at komme med forslag til at opnå disse mål.

Det synes at være en væsentlig pointe her, at ICOM med deres formidlingspraksisser til museer ønsker at sikre en stærk forankring og afspejling af det samfund, samt de erindringsfællesskaber, som museerne repræsenterer. ICOM ønsker også, at museerne igennem deres arbejde med forskning og promovering af deres samlinger skal søge en uddannende rolle for det omkringliggende samfund. I forhold til Assmanns teorier om kollektive erindringer, så fremstår det som om museerne forsøger at styrke fællesskabsfølelsen i samfundet ved at stille uddannende rum til rådighed, hvori museerne kan formidle samfundets udvikling og historie, hvorigennem samfundet har mulighed for at mediere deres erindringer og diskutere/debatere disse. I forhold til Ahonens tanker om *public-* og *social memory* så fremstår det, som tidligere nævnt, som om, at

⁶⁵ Ahonen (2012), s. 13

⁶⁶ ICOM: ”Code of Ethics”, s. 10

ICOM's ønsker at bygge bro mellem disse forskellige historieproducenter i samfundet som Ahonen nævner. Man søger altså her, at museerne skal danne sig en fælles grobund for diskussion, men samtidig også, at man gennem formidlingen søger at mindske forskelligheden mellem *public-* og *social memory*.

Der virker dog ikke til at være taget hensyn til formidling i samfund, hvor sensitive genstande har været forbundet med voldelige konflikter blandt intra-kommunale grupperinger. Ift. sensitivt materiale på museerne, så berør ICOM fortsat kun de genstande, der er af religiøs betydning eller menneskelige rester. Der ligger her en manglende anerkendelse af, at der gennem konflikter kan skabes nye genstandsfelter, der falder ind under kategorien sensitive genstande. Ser man på dette speciales fokus på borgerkrig, så finder man ikke ICOM udmeldelser om sådanne genstandes udstilling, men nærmere sikring af bevaring i forbindelse med borgerkrige. ICOM fastholder i artikel 2 af organisationens etiske kodeks, at det er museernes opgave at søge politikker, der garanterer bevaring, og beskyttelse af genstande: ” [...] *during armed conflict and other human-made or natural disasters*”⁶⁷, hvilket også går igen i artikel 1. Det giver umiddelbart udmærket mening, da man som museumsfaglig naturligvis søger bevaring af genstande under sådanne forudsætninger. Der er i og for sig ikke tale om, at man negligerer problematikkerne i en senere udstilling af sådanne genstande, men nærmere, at man umiddelbart søger bevaringen af disse fremfor at undersøge måder hvorpå man senere kan udstille disse på baggrund af en konflikt.

Selve bevaringen af disse må nu også siges at være essentiel, idet det efterfølgende genoprettende arbejde ofte virker som et overskueligt arbejde. Man så blandt andet, at der i kølvandet ødelæggelsen af Afghanistans nationalmuseum af Taliban i 1990'erne, hvoriblandt 40000 genstande bortkom, eller blev ødelagt, var store problemer med alt fra financieren til genopbyggelsen, men også til ansættelsen af nye medarbejdere.⁶⁸ Der vil i sådant tilfælde være store problemer med det efterfølgende formidlingsarbejde på museerne, da der foreligger et massive tab af genstande. Vi ved fra Assmann, at den sociale/kulturelle erindring udspringer fra et fikseret punkt, og at genstande kan blive *figures of memory* altså påmindelser om en given begivenhed. Med ødelæggelsen af en sådan genstand så vil der fra samfundets side gås tilbage til en overvejende mundtlig overleverings proces, hvis ikke der formås at skabe fysisk kulturel produktion, af vedkommende genstand. Assmann pointerer, at en erindring alene ikke vil kunne opretholde erindringen over tid, og at evnen til at rekonstruere er i højsædet. Lykkedes dette så vil erindringen of begivenheden som genstanden repræsenterer være opretholdt, men nu med det

⁶⁷ Ibid., s. 14

⁶⁸ Andrew Lawley: “Then They Buried Their History”, s. 1202, Science Magazine, Vol. 298, Issue 5596, Washington D.C., (2002) pp. 1202-1203

nye minde om ødelæggelsen.⁶⁹ Ser man på eksemplet med Afghanistans nationalmuseum så synes det meget usandsynligt, at museet kan producere kopier af sådanne genstande, eller formå at etablere samlingen på samme vilkår som tidligere.

Derfor er det også vigtigt for mig at understrege, at dette afsnit ikke skal fremstå som en forskrift over, at bevaring af genstande, og beskyttelsen af disses ødelæggelse i forbindelse med krig, ikke bør tillægges væsentlig betydning af ICOM. Det skal det naturligvis. Det, som jeg her har søgt at pointere er, at det der kan forekomme mangelfuldt i forbindelse med ICOM's forskrifter om sensitive genstande er, at der ikke tages højde for måden hvorpå hverdagsgenstande i en borgerkrigssituation kan blive sensitive genstande for udvalgte erindringsfællesskaber i samfundet. Her ligger fokuset ikke i tabet af genstande i forbindelse med borgerkrige, men nærmere hvordan man behandler genstande, der skal indgå i en senere museumsformidling af en borgerkrig.

Ud fra ICOM's tekster så står det klart, at man i forbindelse med borgerkrige, og andre menneskeskabte konflikter ønsker at sætte bevaringen og beskyttelsen af kulturarven i højsædet. Læser man disse skrifter fra ICOM, så finder man dog ikke denne anerkendelse af, at der gennem arbejdet med sådanne genstande formås at skabe nye typer genstandsfelter, der har sensitiv karakter for grupper i samfundet. Hvordan disse efterfølgende bør formidles synes fra ICOM's side at være op til museerne ud fra ICOM's råd til det brede formidlingsarbejde på museerne, der søger at skabe inklusion og debatter, i kraft af museets uddannende rolle i samfundet. Idet man fra ICOM's side ønsker dette brede samarbejde med samfundet, så synes der her at tillægges væsentligt fokus på inklusionen af samfundet som en del af den historieproducerende offentlighed. Formår man som museum at skabe en sådan inklusion, så kan man som museum undersøge samfundets erindringsfællesskaber uden at fremvise sensitive genstande, men i stedet se samarbejdet med samfundet som et led i en undersøgende fase af museernes formidling. Formås dette at inkorporeres, så står man under alle omstændigheder med stikprøver af samfundets erindringsfællesskab, der kan være med til at forme det videre formidlingsarbejde. Idet ICOM skriver, at museer har pligt til at fremvise/tilgængeliggøre deres samlinger, så synes en sådan inddragelse af samfundets erindringsfællesskaber at være af væsentlig betydning for det videre arbejde med formidling, samt senere udstilling.

I et post-borgerkrigs samfund, synes der dog at være væsentligt problematikker forbundet med inddragelsen af museets omkringliggende samfund. Derfor søger jeg i næste analysepunkt at gå

⁶⁹ Assmann (1995), s. 130

dybere ind i selve problematikkerne ved formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund, samt inddragelsen af lokalsamfundet i museets formidling.

Analyse af problematikkerne ved formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund.

I forrige afsnit gøres det klart, at man fra ICOM's side ønsker, at et museum, der udstiller genstande af sensitiv karakter, bør gøre det med respekt for den samfundsidentitet det berør, men ikke nødvendigvis har påtalt problematikkerne i det, som dette nye genstandsfelt medfører. Vi ved også fra forrige afsnit, at museer skal formidle historie med respekt for forskellige erindringsfællesskaber i museets omkringliggende samfund. Heri opstår der dog det problem, at man efter en borgerkrig er nødt til at sammensætte formidlingen på en måde, der sikrer, at museets formidling ses om legitim af samfundet. Derfor må formidlingen på et sådant museum ses som værende en form for balancegang, der sikrer, at formidlingen kommer til at virke inkluderende og samlende, gennem deres formidling. Søges dette ikke, så vil museet derimod distancere sig fra samfundet, og derved ikke anskues som legitimt. Derfor er man også nødt til at undersøge problematikkerne i arbejdet med inklusionen af forskellige erindringsfællesskaber i et post-borgerkrigssamfund.

Historiker ved Columbia University Elazar Barkan skriver, at der under en restaurationsprocess efter en borgerkrig er behov for genoprettelse og gengældelse for at man kan danne grobund for et velfungerende demokrati.⁷⁰ Vi ved fra forrige afsnit, at ICOM tillægger museerne rollen som genoprettende, og ønsker, at museerne ser sig selv som institutioner, der kan have en medierende rolle i udvekslingen af holdninger og opfattelser, og derved danne grobund for diskussion. Dette mener ICOM museerne har mulighed og kapacitet til, og at dette kan gøres gennem museets uddannende rolle, idet de skriver: *"Interaction with the constituent community and promotion of their heritage is an integral part of the educational role of the museum"*.⁷¹ Der ligger implicit heri, at interaktionen med det omkringliggende samfund i undervisningsmæssig sammenhæng er med til at skabe diskussion mellem individer i samfundet, idet museets skal promovere samfundets arv og erindringer. Ser man derimod på et samfund, der har været præget af konflikt, så bliver den mediering en svær balancegang, og derfor er man nødt til at stille store krav til formidlingen på museer i det et samfund, der har været præget af borgerkrig.

⁷⁰ Barkan (2009), s. 902

⁷¹ ICOM: *"Code of Ethics"*, s. 24

Jeg har tidligere nævnt, at borgerkrige har karakter af at være intra-kommunale konflikter i et samfund. Sirkka Ahonen beskriver borgerkrige som en særligt voldsom form for intra-kommunal konflikt, idet denne type krig er særligt traumatiserende for de involverede parter. Efter den egentlige borgerkrig er afsluttet, så bliver vejen til gensidig tillid og forening også ekstrem svær at finde frem til, ifølge Ahonen.⁷² Problematikken i at finde fælles grobund efter endt borgerkrig, fremgår også i FN's rapport "*Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*". En af rapportens væsentligste konklusioner er, at der er færre borgerkrige, der ender i militær sejr, samt at 60% af afsluttede borgerkrige siden start 2000'erne er blusset op igen 5 år efter en egentlig afslutning.⁷³

Særligt den sociale/kollektive erindring spiller ind i den problematik. Ahonen pointerer, at efter en brutal borgerkrig, så vil den sociale/kollektive erindring om den førnævnte begivenhed ofte kunne inddeles i erindringer om skyldfølelse og offerdannelse. Ahonen skriver, at i et post-borgerkrigs samfund, så vil det overvejende narrativ i erindringerne være ekskluderende frem for inkluderende, og ofte til fordel for den vindende aktør.⁷⁴ Som nævnt i teoriafsnittet, så bliver historiebevidstheden en tung byrde, der fastholder mennesker i disse erindringer, og derfor kan historiebevidstheden også blive en kilde til konflikt.

Dette fremgår også i ICOM Norge's skrift "*Towards new relations between the museum and society*". Heri fremgår det, at museumsprojekter angående kontroversielle emner i lokalbefolkningen, i kraft af deres ofte taboo-orienterede karakter, kan: "*[...] challenge the sense of identity of certain individuals or groups in a local community*".⁷⁵ Dette betyder konkret, at sådanne museumsprojekter kan udfordre identitære forhold indenfor et samfund, hvis kontroversielle emner ikke behandles med en vis forsigtighed af museet. Ahonen pointerer, at der i kølvandet på en intra-kommunal konflikt efterlades et samfund med konflikterende erindringer, der ofte vil være uvillige til at imødekomme hinanden.⁷⁶ Som nævnt i redegørelsen, så anerkendes dette også af ICOM. I organisationens strategiske plan for 2016-2022 skriver de, at individer der er flygtet som konsekvens af væbnede konflikter, oplever et kulturelt tab, der ikke kun er materielt, men også en følelse af kulturel fattigdom.⁷⁷ Ser man på et samfund, der har været præget af borgerkrig, så

⁷² Ahonen (2012), s.11

⁷³ Einsiedel (2017), s. 2

⁷⁴ Ahonen (2012), s. 15

⁷⁵ Kathrin Pabst, Eva D. Johansen and Merete Ipsen: "*Towards new relations between the museum and society*", S. 8, ICOM Norge Web Publication, Oslo (2016)

⁷⁶ Ahonen (2012), s. 15

⁷⁷ ICOM: "*Strategic Plan 2016-2022*", s. 04

synes det, at ødelæggelsen af kultur, samt den forværrede tilstand det givne samfund oplever, er en konstant påmindelse om deres erindringer fra borgerkrigen – den kulturelle fattigdom bliver en påmindelse om det tabte, hvorfor dette bliver et væsentligt aspekt af den sociale erindring. Fastholdelsen i disse erindringer om krige bliver derfor et stor forhindring i den efterfølgende genoprettelsesproces.

Selvom denne tese er svær at påvise, så synes FN-rapporten *Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*⁷⁸ at understøtte den. Rapporten forklarer bl.a., at en af årsagerne til den stigende genoptagning af kampe i reelt afsluttede borgerkrige skyldes, at der ofte ikke findes en vinder gennem militær sejr, men gennem fredsftaler.⁷⁸ Selvom det, at flere borgerkrige afsluttes gennem fredsftaler, synes positivt, så indikerer det, at 60% af afsluttede borgerkrige blusser op igen, at aktørerne ikke har kunne enes om den nye dagsorden fredsftalerne skulle bringe. Her ser man altså konkrete eksempler på, at der ofte synes at være uenighed i den efterfølgende genoprettelsesproces, endda i et sådant omfang, at flere borgerkrige er bluset op igen. Det, at 60% af afsluttede borgerkrige blusser op igen, kan ikke nødvendigvis siges at være udelukkende grundet uenigheder om konflikterende erindringer, men ifølge rapporten så synes der dog at være tegn på at det er et væsentligt led i en senere konfliktoptrapning. Rapporten definerer tre tegn på, at en borgerkrig er ved at blusse op igen. Disse er *en svækket og svag stat, øget fattigdom, samt en stigende fjendtlighed blandt inter-kommunale grupper*. Man kan ikke nødvendigvis tilskrive den stigende fjendtlighed blandt inter-kommunale gruppe som værende den væsentligste faktor, men i kraft af, at de fleste borgerkrige blusser op igen, så peger det på, at det genoprettende arbejde mellem de konflikterende parter ikke er lykkedes. For at sætte det i kontekst af den tidligere nævnte historiebevidsthed-som-en-byrde tanke, så synes det, at der genopstår fjendtlighed mellem aktørerne, at deres erindringer om konflikten stadig er fremtrædende i deres hverdag.

Ser man på Anette Warrings teorier, så pointerer hun, at historiebevidstheden bruges til af afklare interesser og værdier, samt afgøre vil handlinger, der følge på baggrund af disse.⁷⁹ Hvis historiebevidstheden derfor er en byrde, der konstant fastholder et erindringsfællesskab i sådanne erindringer, så kommer det til at have afgørende betydning på den efterfølgende genoprettelsesproces. Ikke blot fordi det fastholder tanker om hvad den ”anden” part af gjort under borgerkrigen, men fordi vores erindringer etablerer menneskelige forhold, og derigennem loyalitet og fælles handlemønstre.⁸⁰ Med andre ord så forstærkes følelsen af fællesskab og

⁷⁸ Einsiedel (2017), s. 3

⁷⁹ Warring (2003), s. 34

⁸⁰ Ibid., s. 35

loyalitet, hvilket kan medføre, at erindringsfællesskabet isolerer sig selv frem for at tage del i museernes arbejde med at skabe inklusion.

I Flemming Christiansen og Ulf Hedetofts antologi "*The Politics of Multiple Belonging: ethnicity and Nationalism in Europe and East Asia*" fremgår det, at:

*"Increasingly, people across the world and across social divides have become prone to regenerating, constructing, and negotiating ethnic identities in a search for some measure of order, transparency and control of their lives."*⁸¹

Heri pointeres der, at for at skabe orden og kontrol over egne liv, så søger grupperinger i samfundet at konstruere egne identiteter. Dette er med til at forstærke erindringsfællesskaberne i deres erindringer og identitet yderligere. Ser man på dette speciales interesse i borgerkrige, så synes erindringsfællesskaber efter endt borgerkrig at skabe en, for dem, meningsdannende egenopfattelse af identitet for at stå sammen i deres krigshærgede samfund. Det synes derfor nærtliggende at antage, at der til trods for fredsafslutning fortsat kan være konflikterende erindringsfællesskaber i samfundet, der på en eller anden måde ikke kan forenes ud fra den afsluttede borgerkrigs fremsatte genoprettelsesproces. Ser man dette i sammenhæng med Christiansen og Hedetoft, så ser man faktisk at disse erindringer og identiteter vil forstærkes.

Ser vi på historiebevidstheden i et sådant samfund, så synes der her at foreligge en væsentlig problemstilling. Har samfundets erindringsfællesskaber søgt at skabe eller viderefortolke egen identitet, som Hedetoft og Christiansen beskriver, så vil deres historiebevidsthed være udgangspunktet for, at der kan skabes orden og kontrol i det nye post-borgerkrigs samfund. Problemet her er, at når man taler om et samfund, der har været præget af borgerkrig, så er to, eller flere, konflikterende erindringer nødt til at forenes om genopbygningen. Hvis disse forskellige grupperinger samles om egne erindringer og historiebevidsthed i håbet om at skabe orden og kontrol, så vil dette medføre store problemer. Ser man på museernes ønske, og mål, om at være inkluderende så synes der også her at være en vanskelig konflikt, idet man bliver nødt til at tilfredsstille disse erindringsfællesskaber, på en måde, der sikrer at begge parter er tilfredse, men samtidig legitimerer museet som offentlig historieproducent.

⁸¹ Flemming Christiansen & Ulf Hedetoft: "*The Politics of Multiple Belonging: ethnicity and Nationalism in Europe and East Asia*", s. 2, Ashgate Publishing Ltd., Burlington VT (2004),

Dette er dog lettere sagt end gjort, og Ahonen skriver, at der i et eller andet omfang vil opstå en erindringskonflikt i et sådant samfund, idet en gruppering – lingvistisk, etnisk, eller social – vil se sig selv som den tabende aktør, på trods af en fredsftale. Derfor vil der i det efterfølgende genforeningsarbejde fortsat kunne opstå problemer idet: ”*ethical labels of victims and guilty are attributed to the respective parties, causing division of the community into two – or even more – historical sub-communities*”.⁸² Idet der skabes disse forskellige erindringer i samfundet, det at disse efter en endt konflikt, vil søge at forstærke deres identiteter, så ligges der nogle grundsten for en utroligt vanskelig genforeningsproces. Denne uforeneligheden i de konflikterende erindringer afføder en modvilje mod at samarbejde med hinandens modparter. Elazar Barkan skriver, at det som udgangspunkt udspringer af, at de konflikterende erindringsgrupper besidder: “*long-term memories of group animosity, including cases in which individual perpetrators and victims are no longer alive, yet their actions and suffering continue to haunt the national memory*”.⁸³ Barkan beskriver her, at fordi idet grupperingen gentagne gange er blevet påmindet om de voldsomme begivenheder, de har været udsat for, så vil erindringerne om disse være så rodfæstede i en given grupperings identitet, at grupperingen ganske enkelt ikke ønsker at søge forening med de/den anden/andre.

Vi ved fra Ahonen, at der oftest vil findes en gruppering i et post-borgerkrigs samfund, der tillægger sig selv skyld- og offerrollen, hvorfor der også må findes en gruppering, der sejrer. Ser man ICOM's måder hvorpå man ønsker at skabe meningsgivende historieformidling, så ligger ICOM op til, at man lod disse aktører komme til orde i samspil med museumsfagligt personale. Det fremgår tydeligt af ICOM's etiske kodeks, at man forudsætter, at det museumsfaglige personale, gennem ICOM's professionaliserede tilgang til det museologiske fag, vil være i stand til at udstille og formidle historie på en måde, der sikrer, at de konflikterende erindringer begge føler sig hørt. Det betyder ikke nødvendigvis, at man fra ICOM's side søger at tilfredsstille potentielt konflikterende erindringsfællesskaber ligeligt. Det betyder i stedet, at formidlingen ikke skal være ekskluderende, men inkluderende for de involverede parter. Formidlingen bliver derfor en form for balancegang, hvor personalet i samspil med det omkringliggende skal være i stand til at præsentere kulturarv i en fælles arena, der kan facilitere diskussion mellem parterne. Og dette er en diskussion der er nødvendig.

Ift. ICOM's ønskede formidlingsfremgang, så synes der her at være et disconnect mellem måden man ønsker formidlingen udført og måden samfundet ser ud på efter borgerkrigens afslutning.

⁸² Ahonen (2012), s. 15

⁸³ Barkan (2012), s. 903

Genforeningsprocessen kan være hård, og kommer ifølge Sirkka Ahonen også til at være en lang og sej kamp. Ahonen skriver, at et af de væsentligste mål med genforeningsprocessen er, at de involverede tør diskutere og stå på mål for den historie og de erindringer de har været med til at påvirke.⁸⁴ Dette vil være svært for de involverede parter, idet selve troværdigheden i deres sociale/kollektive erindringer i samfundet udspringer af social relevans for den erindrende gruppe. For at vende tilbage til Ahonens tre historieproducerende dele af samfundet, så er den sociale/kollektive erindring også den mest udbredte, idet det er her erindringsfællesskaber oftest bearbejder de hændelser der har fundet sted. Derfor er den sociale erindring også svært at gøre op med. Ser man modsat på den akademiske historieproduktion så troværdiggøres denne gennem et videnskabeligt, og ofte objektivi, eller søgt objektivi, kildearbejde. Ligeledes pointerer Ahonen, at hvor der i den akademiske historieskrivning ikke nødvendigvis tillægges den historiske udvikling identitære behov så gøres det ofte i erindringsfællesskabernes fortælling af historien. Derfor bliver den sociale/kollektive erindring ofte brugt til at adskille samfundets grupperinger i ”os” og ”dem” kategorier. Derfor vil den sociale/kollektive erindring ofte ligge i vejen for det inkluderende arbejde museerne søger at lave.⁸⁵

Som tidligere nævnt, så fremgår det af FN-rapporten *Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*, at 60% af afsluttede borgerkrige ikke formår at bevare fredstilstanden, og blusser op igen. Ser man på førnævnte problematikker med dannelsen og bearbejdelsen af erindringer i givne erindringsfællesskab, så ligger der her op til, at der kan opstå en vis modvilje til at samarbejde mellem de påvirkede. Formår man ikke at gøre museumsformidlingen af sådanne inkluderende, så kommer man til at skabe eksklusion af medlemmer af samfundets erindringer, hvilket vil kunne medføre en optrapning af konflikt. Ser man dette i forhold til Ahonen, så vil den ekskluderede gruppe ikke føle, at de er en del af samfundets, da deres historiske realitet ikke bliver genspejlet i museets arbejde med at reflektere samfundets kulturrealitet. Denne eksklusion vil medføre, at grupperingen ikke bliver repræsenteret af *public memory*, men nærmere forstærker deres erindringer og historiebevidsthed gennem *social memory*. Dette bliver problematisk, da det kan få sammenhængskraften i samfundet til at smuldre, og man ser i FN-rapporten, at stigende fjendtlighed mellem intra-kommunale grupperinger er et væsentligt tegn på, at en borgerkrig er ved at blusse op igen. I kraft af at 60% af sådanne borgerkrige bluser op igen, påviser, at det er essentielt at søge den sammenhængskraft i samfundet, navnlig gennem arbejdet med at inddrage grupperinger i produktionen af *public memory*.

⁸⁴ Ahonen (2012), s. 16

⁸⁵ Assmann (1995), s. 130

For at vende tilbage til selve genforeningsprocessen, så mener Ahonen, at den vil karakteriseres af umiddelbar benægtelse af borgerkrigens hændelser. Ahonen beskriver, at de involverede parter ofte vil dvæle ved deres egen offerrolle, og videregive skylden til modparten.⁸⁶ Ahonen uddyber, at de involverede parter vil dvæle ved dette, og at det ofte vil kræve et generationsskifte, at komme ovenpå traumatiserende erindringer fra en borgerkrig. Dette skyldes ifølge Elazar Barkan, at disse gruppers fjendtlighed overfor hinanden er så manifesteret i dem, at deres handlinger kommer til at hænge ved erindringerne over lang tid. Dog ved vi fra Assmanns teorier, at disse erindringer vil kunne objektivisere sig gennem fysiske *figures of memory*, der vil kunne manifestere erindringen i objekter i længere tid, en blot en enkelt generation. Ligeledes så ser man, at en eksklusion af sådanne i samfundet er med til at forværre samfundets sammenhængskraft, hvorfor det inkluderende arbejde synes så vigtigt.

I forhold til museers formidling af historie efter en borgerkrig, så synes der derfor at stå meget i vejen for at finde en reel løsning, der er gavnlig for alle involverede parter. I forbindelse med borgerkrige, så synes der at opstå nye genstandsfelter indenfor særligt sensitive genstande, der besværliggør eventuelle udstillinger og formidlings indhold. Rent praktisk så virker der, i kraft af de konflikterende og traumatiserende erindringer, til at være en generel modvilje fra erindringsfællesskabernes side mod at søge et umiddelbart samarbejde under genforeningsprocessen. Ligeledes så vil en efterfølgende eksklusion fra den offentlige historieproduktion medføre, at grupperingerne forstærkes i deres ”os” og ”dem” syn, og derved fastholde fjendebilleder af medlemmer af det samfund, der skal genopbygges. ICOM synes at mene, at formidlingsstrategierne for museer generelt må være udarbejdet efter tanker om ny museologi, og at disse kan være gavnlige i arbejdet med social inklusion i formidlingen, hvorfor denne tilgang bør analyseres i samspil med dette afsnits benævnte problematikker. Jeg ønsker derfor at analysere denne type museologis anvendelsesmuligheder i et post-borgerkrigs samfund i næste analyseafsnit.

⁸⁶ Ahonen (2012), s. 18

Analyse af den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund og under den umiddelbare genoprettelsesproces.

Den nye museologi beskæftiger sig, som nævnt i teoriafsnittet, med en ny tilgang til museets funktion. I den nye museologi tænker man nærmere over *hvorfor* man har museet frem for hvordan det rent praktiske museale arbejde udføres. I forbindelse med dette speciale så ønsker jeg i dette afsnit at analysere den nye museologis anvendelsesmuligheder i et samfund, der tidligere har været præget af borgerkrig og under den umiddelbare genoprettelsesproces.

Som det fremgår af de tidligere analysepunkter, så er der flere problematikker forbundet med formidlingen af historie i et sådant samfund. Erindringskonflikter virker ofte uløselige, og der synes ikke at være en løsning på den reelle tilgang til det genoprettende arbejde. Selvom der ligger mange forhindringer for det forenende arbejde, så synes der alligevel at være muligheder for at skabe formidling, der er tilfredsstillende overfor ICOM's retningslinjer, der ligeledes formår at kunne mediere mellem forskellige konflikterende erindringsfællesskaber.

Derfor er det nødvendigt, at et af de første spørgsmål et givent museum stiller sig selv også være *hvorfor* man arbejder som man gør. Hvis man aktivt søger at skabe et museum hvor inklusion og bearbejdelse af konflikterende erindringer, så vil man allerede her stille sig spørgsmål, der ligeledes stilles af den nye museologi. Tager man udgangspunkt i formålet med udstillingen/formidlingen først, så sætter man en fælles grundramme op, der med udgangspunkt i ny museologi kan danne ramme om det videre formidlings- og inklusionsarbejde. Det fremgår af den nye museologis tiltag, man sammenkobler museet med andre terminologier som: "[...] *'cultural empowerment', 'social re-definition', 'dialogue' and 'emotion'*".⁸⁷ Museet bliver her sammenkoblet med teorier om social ansvarlighed, og museet tildeles her roller, der står udenfor den traditionelle tekniske og faglige metodologi, der kendetegner gammel museologi. Heri ligger det, at vi som museumsfaglige er nødt til at gentænke museets funktioner og muligheder for at deltage i samfundets udvikling.

Ønsker man som museum en formidling, der er gavnlig i et post-borgerkrigssamfund, så synes det derfor at være en idé i at udarbejde sin formidlingsstrategi ud fra teorierne bag ny museologi.

⁸⁷ McCall & Grey(2014) , s. 21

Ny museologi giver mulighed for at sætte en ramme for større inklusion i udstillingen, og ligeledes lade konflikterende erindringer komme i spil med hinanden. Tager man udgangspunkt i at skabe et inkluderende museum, så identificerer Richard Sandall, som nævnt i teoriafsnittet, tre initiativer, der baner vejen for inklusion på museer. Disse tre er:

- 1) *følelsen af at ens kulturarv er repræsenteret og genkendelig, at*
- 2) *man som individ har mulighed for at være deltagende og aktiv i produktionen af kultur, samt*
- 3) *at man har adgang til disse førnævnte.*⁸⁸

Formår man at skabe et formidlingsgrundlag ud fra disse punkter, så har museerne, ifølge Sandall, mulighed for at skabe inklusive rum, hvor samfundets borgere har mulighed for at deltage.

Ser man på hvad ICOM ønsker museerne skal formidle så synes der også at være overlap her. ICOM kræver netop af museerne, at de har et stærkt forankret bånd med det samfund museet befinder sig i. Ligeledes så hjælper det også, at man fra ICOM's side ønsker at prioritere inklusionen af sådanne, og det fremgår også af organisationens etiske kodeks, at man ønsker at: ” [...] *promote human well-being, social development, tolerance, and respect by advocating multisocial, multicultural and multilingual expression*”.⁸⁹ Ligeledes så ønsker man også fra ICOM, at museerne gennem deres arbejde med at undervise formår at interagere med befolkningen, og dermed lader dem blive hørt.

Det væsentligste problem der ligger heri er dog at sikre adgangen til deltagelse og dermed også muligheden for befolkningen for at se, om man faktisk kan genspejle sig i den formidlede kulturarv museet fremsætter. FN-rapporten identificerer, som tidligere nævnt, fattigdom som en af de væsentligste årsager til, at der opstår vold mellem inter-kommunale grupperinger i samfundet. Ligeledes så må man påpege, at hvis fattigdom er et landsomspændende problem, så vil der med al sandsynlighed heller ikke være tale om en stat, der har kapacitet til at have høj kulturproduktion. Sammenlægges den manglende statskapacitet og fattigdom, så har man som samfund ikke mulighed for at imødekomme Sandalls fremsatte punkter for inklusion.⁹⁰

⁸⁸ Sandell (1998), s. 410

⁸⁹ ICOM: ”*Code of Ethics*”, s. 34

⁹⁰ Einsiedel (2017), s. 35

Ser man på Peter Vergos tilgang til *hvorfor* museum, så synes der dog her at ligge en mulig løsning på problemet angående museets muligheder for at sikre inkluderende formidling. Dette kræver dog, at der fra planlægningsstadiet af formidlingen stilles spørgsmål ved tilgangen til formidlingen i planlægningsfasen. Ser man museernes arbejde med social inklusion, så fremstår det som om museerne fører hvad Warring kalder en erindringspolitisk magtkamp. Her er det relevant hvad der huskes og hvad der glemmes, med andre ord, hvad kan vi i et social inklusivt rum inddrage, således balancegangen af formidlingen af de forskellige erindringer ikke synes at være ekskluderende. Warring beskriver her fortidsbruges form og udarbejdelse som væsentlig faktor for arbejdet med formidlingen på museerne.⁹¹ Tilstræber man sig derefter at sikre inklusionen af samfundets konfliktende erindringer, så formår man at danne et framework hvori, man har mulighed for at udarbejde en formidlingsplan, der ønsker at opnå inklusion. Hvis museet giver udtryk for, at man fra start ønsker at skabe en sådan formidling, så kan det anskues som værende enten magtlegitimerende, idet man ønsker at forene forskelligartede erindringer i formidlingen. Ligeledes kan det dog virke magtdeligitimerende, hvis det omkringliggende samfund ikke ønsker en sådan formidling, hvis samfundet eksempelvis er præget af de problemstillinger, det forrige analyseafsnit berørte. Her bliver det nødvendigt at sikre sig, at repræsentationen fra Sandall og muligheden for at tilgå, eller blive hørt, i processen er af væsentlig betydning. Dette behøves ikke nødvendigvis at foregå via research i bøger, men kan opnås gennem interaktion med det omkringliggende samfund. Det synes oplagt at søge udenfor museets grænser i en sådan situation.

Ahonen forklarer, at: ”*public recognition of past victimhood is urged from below, from previously voiceless groups*”.⁹² Det fremgår også i Ahonens tekst, at mennesker er mindre tilbøjelige til at følge en større top-down formidling af historie, og at stærke erindringsfællesskaber, der er formet gennem social videreformidling, ofte vil modarbejde dette.⁹³ Der pointeredes tidligere, at *social memory* er den største erindrings-/historieproducent i samfundet, og derfor må det også ses som naturligt for en grupperingen at finde sig mere tilpas med egen fortælling af historien. Derfor kan man gennem ny museologi tanker og teorier få mulighed for at inddrage disse i museers historieproduktion, altså samfundet *public memory*.

Ved at udarbejde præliminære indsamlinger af information i selve det omkringliggende samfund, så formår man netop at høre folk, der normalt ikke ville have en stemme i sådanne situationer. Ligeledes så formår man at give samfundet mulighed for at være en del af kulturproduktionen,

⁹¹ Warring (2003), s. 35

⁹² Ahonen (2012), s.11

⁹³ Ibid., s. 24

og man imødekommer den økonomiske problematik som Sandall pointerede var en væsentlig forhindring. Derudover så formår man ved at søge information fra samfundets borgere mulighed for at høre, om de kan spejle sig i den formidling museet fremlægger. Det giver også mulighed for at engagere sig i yderligere kulturproduktion eller gøre sin mening til kende.

Det pointeres ligeledes, at den radikale inklusion er en reel mulighed for inddragelse af konflikterende erindringer i museumsformidlingen. For at dette skal lykkedes, så kræves det af selve museet forholder sig til samfundets forskellige kulturrealiteter. Ahonen foreslår at man tilgår dette ved at oprette let tilgængelige: ”*workshops and oral history projects, people deal with the difficult past, treating it not only as a burden but as resource for social reconstruction*”.⁹⁴ Oprettet man eksempelvis sådanne workshops, så behandler man erindringen som en undersøgelse af historie frem for en repræsentation af faktisk historie. Dermed repræsenterer museet en kulturrealitet, der udspringer fra en historiske realitet, uden at tage højde for den troværdighedsgrad der ville kræves af den akademiske historieproduktion. Her handler kun om at gøre en erindring hørt, og gøre den til et led i en undersøgelse fremfor at præsentere det som historisk fakta. Dog bør denne tilgang anvendes påpasselig, at de involverede parter ikke nødvendigvis vil finde sig tilpas med inddragelsen af et rivaliserende erindringsfællesskab – selvom der blot er tale om en præliminær undersøgelse, eller en workshop for at igangsætte refleksioner over erindringer. Der ligger dog et paradoks i denne inklusion, idet en grupperings inklusion ikke nødvendigvis afføder accept fra en anden. Richard Sandell skriver, at:

” [...] *the representation of that community’s culture within the museum might affirm community identity, generate increased self-esteem amongst individuals and help to promote tolerance and understanding within the wider society*”.⁹⁵

Sandell beskriver her, hvordan inklusionen af et samfunds erindringer på et museum kan være gavnligt på et museum, men berør ikke hvad der sker, når der er konflikterende erindringer i et samfund. Sandell beskæftiger sig ikke med muligheden for, at der *ikke* er sammenhængskraft i det omkringliggende samfund, blot at der er samfundsgrupperinger der føler sig repræsenteret og underrepræsenteret – ikke at de nødvendigvis er konflikterende. Sandell har beskrevet de grundlæggende repræsentative, økonomiske, og formende aspekter i det at sikre inklusion af museets omkringliggende samfund, men tænker ikke over, at konflikterende

⁹⁴ Ibid., s. 25

⁹⁵ Sandell (1998), s. 411

erindringsfællesskaber kan have mulighed for at engagere sig i disse, men ikke nødvendigvis være enige i udfaldet.

Der er i analysen fundet, at der kan være lang vej til gensidig forening mellem disse konflikterende erindringer, og ift. et post-borgerkrigssamfund, så synes ønsket om inklusion fortsat at kunne give anledning til problematikker og eksklusion. Dette betyder dog ikke, at der definitivt vil opstå problemer ved at inddrage forskellige erindringer eller forskellige sociale baggrunde på museet. Den nye museologi formår gennem tanker om inddragelse derfor at åbne dørene for en formidlingsform, der om ikke andet, sikrer, at forskelligartede erindringer kan blive hørt.

Der er fra ICOM's side også interesse i at tiltrække og engagere sig med de omkringliggende samfund, hvorfor de forskelligartede erindringer også bør konsulteres – som tidligere nævnt, kunne dette eksempelvis være i et fora hvor man blot lader disse bliver hørt som led i en undersøgelse. Dette fremgår også af ICOM's etiske kodeks, hvori der fremhæves, at museumsprofessionelle bør engagere sig i det omkringliggende samfund udenfor museet.⁹⁶ ICOM's etiske kodeks synes generelt at favorisere tanker bag ny museologi, og det fremgår heri, at der stor interesse fra ICOM's side i at man anvender museerne som demokratiske diskussionsfora, hvori det omkringliggende samfund har mulighed for at diskutere og debattere kulturarv / erindringer.⁹⁷ Dette fremgår også i ICOM's strategiske plan for 2016-2022. Heri fremgår det faktisk at man fra ICOM's side ønsker, at museer skal være: ”[...] *places of discussion and debate on pressing challenges of identity and democracy and are leading institutions of civil society and of active citizenship*”.⁹⁸

Det fremgår også klart af artikel 4 i ICOM's etiske kodeks, at museer har til opgave at: ”[...] *provide opportunities for the appreciation, understanding and management of the natural and cultural heritage*”.⁹⁹ Hvad der ligger i at ”give mulighed” må fortsat være op til de enkelte museer at bedømme. Ser man i førnævnte eksempler fra ICOM på, hvordan man kan inddrage det omkringliggende samfund på museer, så synes det dog, at ICOM ønsker at man som museum facilitere debat eller diskussion. Det der dog trækker ICOM ned i en eventuel borgerkrigssituation er, at den givne vinder ikke ønsker at affinde sig med, at der skabes, eller søges inklusion af forskellige erindringer i samfundet. Der er i analysen tidligere blevet påtalt, at 60% af afsluttede borgerkrige

⁹⁶ ICOM: ”*Ethics of Museum*”, s. 42

⁹⁷ Ibid., s. 24

⁹⁸ ICOM: ”*Strategic Plan 2016-2022*”, s. 5

⁹⁹ ICOM ”*Ethics of Museum*”, s. 23

falder tilbage i borgerkrig, da de ikke formår at vedholde freden.¹⁰⁰ Den fredsmediering, der bør opretholdes efter en endt konflikt lykkedes dermed ikke i en stor del af tilfældene.

Ahonen beskriver, at: “*After reciprocal violence a road to mutual trust and peaceful coexistence is hard to find. Post-conflict societies need historical perspective to make sense of their ordeal and be able to rebuild a functional society*”.¹⁰¹ Dog synes der med de muligheder som ny museologi bringer på banen, at være et reelt teoretisk grundlag for, at man kan formidle konflikterende erindringsfællesskabers historie.

Indledes forarbejdet med formidlingen ud fra tanker om, at man som museum søger at fremme social inklusion, og lade konflikterende erindringer til orde på museet, så har man som udgangspunkt allerede valgt at arbejde ud fra den nye museologis grundtanker. Der ligger heri en implicitthed i, at museet søger ud til befolkningen og formår at engagere sig med det omkringliggende samfund i museets søgen på information. Derved inddrages samfundet som en del af den historieproducerende offentlighed, *public memory*. Om ikke andet så kan resultatet af deres inddragelse bruges til at undersøge om museets formidlingspræmis er i overensstemmelse med befolkningens ønsker til formidling.

Ser man ligeledes på Sandells tre initiativer for skabelsen af et inkluderende museum, så får man ved opfyldelse af disse, en reel mulighed for at inkludere flere sociale grupperinger fra det omkringliggende samfund. Der, hvor man kan diskutere om formidlingen kan være med til at være forløselig for samfundet konflikterende erindringsfællesskab, er i forhold til, om de inkluderede parter i det hele taget ønsker inklusion af hinanden og samarbejde. I forhold til dette, så er der gennem de forrige tre analysepunkter identificeret flere grundlæggende pointer i forhold til at skulle formidle i et samfund der tidligere har været præget af borgerkrig. Der er fundet, at der fra ICOM's side ønskes en formidling grundet i ny museologi, der bunder i social inklusion og mangfoldighed på museerne, men at der grundet borgerkrigenes særligt voldsomme karakter, er flere problemstillinger forbundet med dette. Her fremgår det navnlig, at historiebevidstheden bliver en tung byrde for de erindrende, idet den er rodfæstet i traumatiserende oplevelser fra borgerkrige(n), hvor de erindrende ofte bliver nødt til at forholde sig til disse oplevelser. Enten gennem bearbejdelsen af begivenheder eller for at skabe fællesskabsfølelse for at sikre sammenhængskraft i en usikker hverdag.

Navnlig så syntes begivenhedernes traumatiserende karakter ikke at gøre det muligt at skabe de debatter og dialoger som museerne ønsker at fremme med deres arbejde. Dette besværliggør

¹⁰⁰ Einsiedel (2017), s. 3

¹⁰¹ Ahonen (2012), s. 11

ligeledes samfundets genopbygningsproces, hvilket medfører, at der fortsat ikke foreskrives en fast tilgang til vedvarende formidling af en kompleks og konflikterende borgerkrigshistorie. Om der findes en reel måde at formidle og skabe inklusion på baggrund af et samfund, der har været plaget af borgerkrig ønsker jeg at diskutere i følgende diskussionsafsnit.

Diskussion

Der ønskes i denne diskussion at diskutere de reelle muligheder for at formidle historie i et samfund, der tidligere har været præget af borgerkrig. Diskussionen vil her være todelt, hvor der diskuteres de menneskelige problematikker forbundet med formidling af borgerkrig på museer, samt ny museologisk anvendelsesmuligheder indenfor en sådan formidling.

Diskussion af de menneskelige problematikker forbundet med formidling af borgerkrig på museer

Der er gentagne gange i dette speciale blevet gjort opmærksom på, at der foreligger vanskelige opgaver for museerne når de skal formidle historie i et post-borgerkrigs samfund. Her må et af de vanskeligste aspekter af denne formidling være den menneskelige påvirkning som borgerkrigene medfører, hvilken museerne naturligvis er nødt til at have in mente for at skabe meningsgivende formidling.

Vi ved fra Assmann, at mennesker har et konkret behov for at have en identitet. Assmann beskriver dette som værende måden hvorpå mennesker og grupper bevarer erindringer og følelserne af at være egenartede og unikke. Dette betyder midlertidigt også, at man gennem skabelsen og vedligeholdet af en sådan identitet formår at skabe en distinktion mellem ”gruppen” og ”de andre”.¹⁰² Dette er væsentligt for gruppen, idet det sikrer sammenhold på trods af eventuelle konflikter mellem gruppen/fællesskabet og den udefrakommende trussel mod gruppen/fællesskabet. Ser man dette i forhold til borgerkrig, så synes det derfor at forekomme naturligt at gruppen forstærker sådanne identitære følelser når gruppen bliver udsat for en sådan konflikt. Dermed trækker man også naturligt grænsen op for arbejdet i den efterfølgende genoprettelsesproces er påbegyndt.

Borgerkrige betegnes af Sirkka Ahonen som værende en intra-kommunal konflikttype. Heri mener Ahonen, at borgerkrigen ofte vil udspille sig mellem to, eller flere, grupperinger/identiteter indenfor rammerne af en nationalstat.¹⁰³ Ligeledes pointerer Ahonen, at netop borgerkrige har særlig voldsom karakter for disse grupperinger, idet man ikke kæmper mod en udefrakommende trussel, men en trussel der indenfor samfundets rammer truer

¹⁰² Assmann (1995), s. 130

¹⁰³ Ahonen (2012), s. 11

gruppens eksistens.¹⁰⁴ Disse konflikter er ofte ekstremt voldelige og medfører ofte etniske udrensninger eller voldsom undertrykkelse og konflikt mellem inter-kommunale grupperinger i samfundet. Det er ikke unormalt, at borgerkrige har karakter af at være grundet i politiske uenigheder eller på baggrund af etniske eller religiøse uenigheder. Derfor er identiteterne i samfundet som Assmann benævner være markant definerede allerede før en intra-kommunal konflikt kan opstå. Man indgår altså i en konflikt med en inter-kommunal gruppe man i et eller andet omfang tidligere har kunne leve side om side med i samfundet. Derfor betyder det ikke nødvendigvis at alle grupperinger, minoriteter, etniciteter, etc., vil blive inddraget i en opstået borgerkrig, men der kommer alligevel til at være en naturlig stillingtagen til eget ståsted både under og efter konflikten. Idet borgerkrige oftest involverer masseindespærringer, drab, og endda folkemord, så synes netop museerne og historikernes arbejde efter borgerkrigens afslutning at have afgørende karakter for den videre genopbyggelsesproces.

På baggrund af dette, så præsenterer genopbyggelsen af samfundet også en større humanitær krise for de involverede parter. Ift. Elazar Barkans beskrivelser om genoprettelsesprocessen af samfund, særligt i forhold til overgangen fra konflikt til demokrati, så påtaler han netop behovet for gengældelse og genoprettelse.¹⁰⁵ Vi ved fra analysen, at ICOM gerne ser museerne og deres formidling som et led af den genoprettende del af dette, men kan vi garantere, at det er det som samfundets borgere ønsker? Efter en længere periode med vold og konflikt, så vil der unægtelig være brug for at forholde sig til et skyldsspørgsmål, idet man er nødt til at skabe en meningsgivende forklaring på hvad, og hvorfor, der er hændt de begivenheder der er hændt. Det fremgår i Christiansen og Hedetofts antologi, at mennesker har tendens til at søge fællesskabende identiteter for at skabe orden og kontrol over egne liv.¹⁰⁶ Efter en endt borgerkrig, så ser grupperinger som disse ofte sammenholdet som værende en af de absolut væsentligste holdepunkter for disse fællesskaber. Ser man dette i forhold til konfliktens særligt voldelige natur, så synes det derfor også naturligt for mennesker at samle sig i de grupperinger, hvori man kan bearbejde det man er blevet udsat for. Vender vi tilbage til Assmann, så ser man, at der i forvejen ligger et naturligt ”os” og ”dem” perspektiv i måden vi identificerer os gennem erindringer, og ser vi derefter, at denne forstærkes efter Christiansen og Hedetofts teori, så synes der er at være tale om et fragmenteret samfund, hvor de forskellige sociale/kollektive erindringer nu er tydeligere end før.

¹⁰⁴ Ibid., s. 11

¹⁰⁵ Barkan (2009), s. 902

¹⁰⁶ Christiansen & Hedetoft (2004), s. 2

Hvis denne antagelse holder, så må vi gå ud fra, at den gør sig gældende for alle parter, der har været involverede i en sådan konflikt, navnlig i forhold til at bearbejde oplevelserne under borgerkrigen. Fragmenteringen af samfundet synes derfor at øges. Der er i analysen nævnt, at den sociale reproduktion af historie her bliver omtalt som *social memory*. Dette er, ifølge Ahonen, den væsentligste arena, hvori historie bearbejdes og videreformidles i samfundet, og må konstant konkurrere med det samfundets historieproduktion *public memory*, samt den akademiske historieproduktion. Denne umiddelbare bearbejdelse af de voldsomme hændelser, synes midlertidigt ikke at være opståede ved konfliktens afslutning. Hvor jeg tidligere brugte Assmann til at beskrive hvordan der før en konflikt fortsat er forskellige identiteter i samfundet, så bør man huske, at der under konflikten er konstante påmindelser om ens identitet/ståsted. Bearbejdelsen af konflikten bliver derfor ikke kun et værktøj, der kan anvendes efter konflikte, men en konstant påmindelse. Dette bevirker også, at den sociale erindring om den voldsomme begivenhed rodfæster sig yderligere i denne gruppes erindring. Derfor bliver det svært at danne fælles grobund for det genoprettende arbejde efter konfliktens afslutning. Jeg stillede tidligere spørgsmål ved, om man kategorisk kan sige, at mennesker i en sådan situation ønsker genoprettelse eller gengældelse først. Der må antages at være en form for fjendtlighed mellem disse intra-kommunale grupper, hvorfor et samarbejde om genoprettelse kan være svært at opnå. Derfor synes det naturligt, at det i kraft af borgerkrigens afslutning, synes svært at finde fælles grobund mellem konflikterende erindringer.

I forhold til at søge genoprettelse eller gengældelse, så er vi også nødt til at påtale synet på skyldsspørgsmålet efter en borgerkrig. Ahonen pointerer, at der efter en borgerkrig, eller andre intra-kommunale konflikter, som regel vil kunne findes en gruppering, der enten har sejret, eller har fået mest ud af fredsftalen. Derfor synes der også at være en inddeling af vinder og taber, men det er ikke nødvendigvis tilfældet, da der kan påvises flere former for skyld under en sådan konflikt. Det fremgår af Ahonens bog, at: ” *guilt attributed to “the other”, implying the victimisation of “us”, constitute the core of moral- historical rhetoric in post-conflict societies.*”¹⁰⁷ Ahonen omtaler her skyldsspørgsmålet som en naturlig forsvarsmekanisme, hvor begge parter søger at give skyld til modparten. Derfor kan man ikke nødvendigvis sige, at der med en eventuel fredsftale ikke er samfundsmæssige erindringer, der garanterer en vinder og en taber, men nærmere en følelse af, at begge projicerer skyld på modparten. Det fremgår i ICOM's strategiske plan 2016-2022, at tabet af kulturarv i forbindelse med krig medfører et generelt kulturelt tab, der ikke kun er materielt, men også skaber en følelse af kulturel fattigdom. Vi ved at ICOM anser tabet af denne kulturelle

¹⁰⁷ Ahonen (2012), s. 18

fattigdom kan ses som et tab generelt, hvorfor borgerkrigens involverede parter vil have en naturlig skyldsprojiceringer mod modparten, selvom der ikke nødvendigvis er tale om en ”vinder” og en ”taber” i traditionel krigsførelsesbetydning.

Ser man derfor på måderne hvorpå man ønsker at genoprette samfundet efter en afsluttet borgerkrig, så virker det forståeligt, at de involverede parter engagement i hinandens erindringer er konfliktfyldt. Det væsentligste spørgsmål i den sammenhæng synes at være, om man kan få sådanne konflikterende erindringsfællesskaber til at interagere med hinanden. På baggrund af førnævnte skyldsprojiceringer og konflikterende erindringer, så er det ikke at være uberettiget at antage, at det at formidle sådanne konflikterende erindringsfællesskabers historie på et museum er besværlig. Det synes nærtliggende at stille sig selv spørgsmålet om de involverede parter overhovedet har interesse i at engagere sig i et sådan projekt? Ahonen beskrev, at den svære kamp mod forsoning muligvis vil strække sig over en generation, hvor det bliver svært at forene måderne hvorpå man anskuer samfundets erindringer. Ligeledes så ved vi fra Assmann, at ved at objektivisere erindringerne, så kan erindringerne strække sig over en periode, der er væsentligt længere end blot én generation, hvis den sociale erindringsproduktion fortsætter indenfor den erindrende gruppe.

Derfor synes en diskussion mellem de konflikterende parter at være nødvendig. Medierer man ikke i en sådan situation, så vil det med al sandsynlighed føre til større eksklusion, hvormed disse grupperes erindringer om hinanden vil blive yderligere forstærkede. Ligeledes så vil eksklusionen af en enkelt gruppering i samfundet medføre deres eksklusion af offentlighedens historieproducerende *public memory* - altså frarøver man sig selv muligheden for at deltage. Der hersker ingen tvivl om, at det er essentielt for et samfund, der har været præget af borgerkrig, at skabe sammenhængskraft mellem befolkningen. Det fremgår i FN-rapporten, at 60% af afsluttede borgerkrige blusser op igen efter 5 år.¹⁰⁸ Derfor synes det at være særligt vigtigt at man søger at være inkluderende i genoprettelsesprocessen frem for ekskluderende. Post-borgerkrigs samfund kan midlertidigt være inddelt konflikterende erindringsfællesskaber, hvilket besværliggør dette arbejde markant. Set i forhold til museer, så forudsætter en genoprettende formidling, at man formår at få disse erindringsfællesskaber i dialog, om ikke andet, så at man byder disse ind i den offentlige historieproduktion *public memory*.

¹⁰⁸ Einsiedel (2017), s. 3

Dette præsenterer altså en væsentlig menneskelig problematik i formidlingen af historie på museer i et post-borgerkrigs samfund. Man ser, at museerne ønsker at fremme inklusion af disse erindringer, men at der foreligger væsentlige problematikker forbundet med dette. Derfor kræver det også, at man som del af et post-borgerkrigs samfund kan stole på museet, samt museets måde at tilgå formidlingen af historien. Derfor ønsker jeg i næste diskussionsafsnit at diskutere den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling i et post-borgerkrigs samfund.

Diskussion af den nye museologis anvendelsesmuligheder indenfor formidling af historie i et post-borgerkrigs samfund

Som nævnt i tidligere afsnit, så foreligger der nogle umiddelbare problemer i tilgangen til formidling af historie i et post-borgerkrigssamfund. Der synes at være en tendens til, at mennesker, der har været påvirkede af borgerkrig, affirmerer deres identitære forhold til hinanden, og bliver særligt optagede af skyldsspørgsmål, samt problematikker vedrørende gengældelse, frem for at søge genoprettende forløsninger. Men hvordan formår man så at formidle en svær historie i et samfund, der er så fragmenteret som et post-borgerkrigs samfund? Der er tidligere i diskussionen nævnt, hvordan en af de væsentligste problematikker i et post-borgerkrigs samfund virker til at være en stigende modvilje mod at indgå i samarbejder på tværs af konflikterende erindringsfællesskaber. Der præsenteres med ny museologi derimod måder hvorpå kan imødekomme dette problem, og om dette kan bidrage søges diskuteret her.

Først må der dog følge en anerkendelse og forståelse for, at nogle grupperinger i samfundet har reservationer ved at indgå i samarbejder med dem offentlige historieproduktion *public memory*. Det er ikke usandsynligt, at grupperinger i samfundet før har følt sig ekskluderede og trådte på i forbindelsen med repræsentationen af deres erindringsfællesskab af den offentlige historieproduktion. Det er ikke unaturligt at forestille sig, at der derfor vil affødes en naturlig modvilje mod at indgå sådanne samarbejder, og i kraft af, at borgerkrige polariserer samfund langt ind i genoprettelsesprocessen, så forstås denne modvilje naturligvis. Som nævnt i forrige afsnit, så er det dog en nødvendighed, at kommunikationen mellem konflikterende erindringer og grupperinger i samfundet finder sted.

Ser man på de muligheder som den nye museologi medfører, så synes der også at være muligheder for at inddrage disse konflikterende erindringer i formidlingsarbejdet. Et af ny museologis grundtanker, er at man grundlæggende beskæftiger sig med *hvorfor* man laver museum som man gør, fremfor blot at tænke på de praktiske teknikker i museumsarbejdet.¹⁰⁹ Der kan derfor, allerede i udarbejdelsen af formidlingsstrategier, anslås, at formålet med formidlingen bliver at skabe inklusion, med henblik på at styrke sammenhængskraften i samfundet. Dette må dog siges at være lettere sagt en gjort. Som tidligere nævnt, så er der flere problematikker forbundet med dette arbejde. En af de grundlæggende må være, at de konflikterende erindringsfællesskaber kan være så rodfæstede i deres erindringer, at de ikke nødvendigvis føler at

¹⁰⁹ Vergo (1989), s. 5

de har lyst, eller behov, for at indgå i en sådan formidling i samspil med konflikterende erindringsfællesskaber. Derfor er man nødt til at tænke inklusionen af samfundet ind som en af museumsformidlingens funktioner. Altså at gøre denne repræsentativ for det omkringliggende samfund.

Dette vil i også være med til at legitimere museets plads i samfundet. For at vende tilbage til Warring, så beskriver hun, at museernes arbejde, om de vil det eller ej, kan karakteriseres som værende en del af en erindringspolitisk magtkamp.¹¹⁰ Der ligger magt i det at erindre, idet erindringen relaterer sig til historiebevidstheden - at erindre individuelt og kollektivt er derfor væsentligt i etableringen af loyalitet. Warring beskriver blandt andet, at museer gennem deres virke har mulighed for, ikke blot at konstruere, men omdanne erindringsfællesskaber.¹¹¹ Der er ingen tvivl om at et post-borgerkrigs samfund er et polariseret samfund, og i kraft af konfliktens intra-kommunale natur, så har erindringen og etableringen af loyalitet unægtelig været forbundet. Ud fra det syn, så må man derfor antage, at konflikterende erindringsfællesskaber tidligere, eller under konflikt, har været påvirkede af erindringspolitiske magtkampe i et eller andet omfang, før eller efter borgerkrigens påbegyndelse. Derfor må man i et post-borgerkrigssamfund være stærkt opmærksomme på, at man i et eller andet omfang søger at ændre, eller konstatere, nogle erindringsfællesskaber, der er yderst påvirkede af konflikt. Det betyder derfor også, at individer indenfor disse erindringsfællesskaber gennem gentagne stillingstagende beslutninger er kraftigt forankrede i deres erindringer og historiebevidsthed.

Dertil må det næste spørgsmål omhandle hvordan man bedst muligt forsøger at inddrage en potentiel stor gruppe af sådanne erindringer. Der synes ikke at kunne give et klart svar på dette. Som tidligere nævnt, så afhænger dette også af de forskellige grupperingers vilje til at samarbejde. Det fremgår af forrige afsnit, at der i post-borgerkrigssamfundet ofte foreligger store problemer med evnen til at arbejde sammen og stole på hinanden igen – Dette samarbejde vil først kunne lykkes hvis man i samfundets grupperinger ønsker at lade en sådan inklusion finde sted. En af de mulige løsninger synes at findes i masseinddragelsen af sociale erindringer i museets præliminære udarbejde af formidlingen. Ahonen foreslår at man skaber workshops og oral history projekter, der formår at vende byrden af historiebevidstheden til et aktiv.¹¹² Ved at museet inddrager det omkringliggende samfund så formår man gennem udvekslingen af erindringer og information at skabe et overblik over de kulturelle realiteter der eksisterer i

¹¹⁰ Warring (2003), s. 35

¹¹¹ Ibid., s. 34

¹¹² Ahonen (2012), s. 25

samfundet. Disse vil afspejle en historiske bevidsthed hos de enkelte grupper, men kommer ikke til at blive præsenteret på en måde, der præsenterer dem som værende historisk fakta. I stedet kommer disse erindringer til at indgå i en undersøgelse af det omkringliggende samfund, der eventuelt senere kommer til at danne grobund for en senere formidling.

Gennem dette eksempel så formår man gennem en præliminær undersøgelse at danne sig et overblik over det omkringliggende samfunds erindringer. Om det omkringliggende samfund vil acceptere en sådan tilgang ligger dog fortsat i det uvisse. Det vil i sidste ende komme an på, om befolkningen føler, at de kan stole på det museet siger til dem. Hvis ikke kan det reelt ende med at det omkringliggende samfund ikke ønsker at deltage overhovedet. Der hvor man kan sige, at en sådan måde at tilgå inklusion på museerne på fungerer nogenlunde er fordi den følger ICOM's retningslinjer for museal arbejde. Som tidligere nævnt så vægter ICOM museerne forankring i samfundet meget højt. Der fremgår bl.a. at museer skal være: *"places of discussion and debate on pressing challenges of identity and democracy and are leading institutions of civil society and of active citizenship"*.¹¹³

ICOM formulerer her, at museerne skal gå til deres omkringliggende samfund, og søge at skabe inklusion og aktivt medborgerskab på baggrund af identitære udfordringer. Man kan argumentere, at der med workshops og oral history projekter søges at imødekomme disse fremsatte mål lige meget om det omkringliggende samfund har interesse i at deltage. Det er stadig en undersøgelse, der formår at undersøge grupper af det omkringliggende samfunds tilgang til det forestående museale arbejde, selvom de ikke er interesserede i at deltage i netop sådan et projekt. Ligeledes kommer man foreløbigt udenom problematikken i udstilling af sensitive genstande. Gennemføres det præliminære arbejde gennem oral history projekter og workshops der er udarbejdet med henblik på at sikre, at der blot er tale om informationsudveksling, så behøver man ikke tage stilling til genstandene med det samme. Til gengæld formår man at skabe en tillidsplatform, der kan gøre arbejdet med at indsamle erindringer lettere. Dette kan også have en legitimerende funktion for museet i samfundet.

Tanken bag at inddrage disse grupperinger i samfundet virker yderligere gavnlig, da man gennem undersøgelsen af det omkringliggende samfund formår at tilgå samfundet i det *social memory* producerende lag i samfundet. Ahonen pointerede, at dette er den største sfære hvori historie produceres/videregives/videreformidles, og at man tidligere har forsøgt at formidle historie

¹¹³ ICOM: *"Strategic Plan 2016-2022"*, s. 5

'oppefra', hvilket ikke har produceret de ønskede resultater.¹¹⁴ Formår man derimod at møde det omkringliggende samfund i øjenhøjde, og invitere dem ind i den historieproducerende sfære, så formår man at gøre dem til en aktiv del af samfundets historieproduktion. Ser man ligeledes på Sandells tre punkter, der sikrer social inklusion på et museum, så formår man ved at gå ud i samfundet, og møde disse konflikterende erindringsfællesskaber, at tilgængeliggøre produktionen af historie for dem, og samtidig undersøge deres opfattelse af, om museets formidling er inkluderende for dem. Det skal naturligvis benævnes, at Sandells undersøgelser om social inklusion på museer ikke tager udgangspunkt i formidling af historie i et borgerkrigssamfund. Det er kan være med til at give en stemme til samfundslag og erindringsfællesskaber, der ikke har været vant til at blive hørt. Det vil kunne skabe både tillid og gensidig legitimitet mellem museum og det omkringliggende samfund. Ideelt set, så vil dette arbejde umiddelbart efter borgerkrigens afslutning være med til at skabe en fælles tillid, der kan gøre arbejdet i genoprettelsesprocessen lettere. Om dette reelt er muligt at anvende i et post-borgerkrigs samfund må derfor stå i det uvisse – dog præsenterer Sandells tre punkter for sikring af social inklusion på museer, en mulig tilgang med netop dette arbejde.

Afslutningsvist så kan man sige, at den nye museologi bringer flere nye muligheder med sig ift. at formidle historie i et post-borgerkrigs samfund. Med ny museologis tilgange til museal formidling, så formår man gennem inddragelsen af museernes omkringliggende samfund at skabe et grundlag for social inklusion, der samtidig imødekommer Sandells tre punkter for inddragelse af dette. Man kan diskutere om dette vil være muligt at anvende til formidling i et post-borgerkrigssamfund. Der synes at gives muligheder for at lade konflikterende erindringer komme til orde, men det omkringliggende samfund vil deltage aktivt i en sådan formidling vides ikke.

¹¹⁴ Ahonen (2012), s. 11

Konklusion

Vi ved på baggrund af FN-rapporten "*Civil war Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*", at borgerkrige er en voldsomt stigende konflikttype. Det fremgår ligeledes af denne rapport, at af de borgerkrige, der afsluttes blusser 60% af dem op igen indenfor en 5-årig periode. Derfor er det essentielt at skabe sammenhængskraft i befolkningen under samfundets videre genoprettelse, hvorfor det også er nødvendigt at starte en diskussion mellem de konflikterende erindringer i det påvirkede samfund. Dog har dette speciale fundet, at der foreligger der væsentlige problematikker i dette arbejde. Navnlige vil der opstå store problemer idet, skyldsspørgsmål vil florere mellem samfundets erindringsfællesskaber. Ligeledes vil disse grupper søge at forstærke egen identitet, erindringer, og historiebevidsthed for at skabe orden og kontrol i et ofte kaotisk og ustruktureret samfund. Dette er problematisk, da *social memory* produktionen blive den primære historieproducerende arena i samfundet, hvilket potentielt kan føre til yderligere fjendtlighed mellem de involverede grupperinger i samfundet.

Jeg kan derfor konkludere, at den bedste mulighed museerne har for at skabe denne sammenhængskraft ligger i, at museerne har mulighed for at etablere deres formidling ud fra ny museologiske tilgange til musealt arbejde. Inddragelsen af ny museologi i det præliminære arbejde med en evt. Udstilling gør, at museerne giver de forskellige erindringsfællesskaber mulighed for at blive en del af det offentlige historieproduktion *public memory*, og derigennem give dem mulighed for at lade sig selv blive hørt. Dermed omgår man også spørgsmålene vedrørende de sensitive genstande, idet man her blot ønsker at bruge museet som undersøgende instans. Formået dette, så vil museet i kraft af sin kapacitet som professionel formidlingsinstitution kunne blive medierende arena for de konflikterende erindringsfællesskaber i samfundets videre genopbyggelsesproces. Derfor synes den bedste tilgang til formidling af historie i et post-borgerkrigssamfund at være formidling, der ud fra inddragelse af ny museologi formår at skabe inklusion af konflikterende erindringer i formidlingen.

Litteraturliste

Bøger

- Sirkka Ahonen: "*Coming to Terms with a Dark Past - How Post-Conflict Societies Deal with History*", Peter Lang Publishing, Berlin, 2012
- Annette Warring: "*Erindringsfællesskab og erindringspolitik som magtvilkår og magtmiddel*" - I: "*På Sporet af Magten*", Peter Munk Christensen & Lise Tøgeby, Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, 2003
- Peter Vergo: "*The New Museology*", Reaktion Book, London, 1989
- Bruno Ingemann & Anne Hejlskov Larsen, "*Ny Dansk Museolog?*", Aarhus Universitetsforlag, Aarhus, 2005
- Flemming Christiansen & Ulf Hedetoft: "*The Politics of Multiple Belonging: ethnicity and Nationalism in Europe and East Asia*", Ashgate Publishing Ltd., Burlington VT, 2004

Artikler

- Elazar Barkan: "*Historians and historical reconciliation*", the American Historical Review, vol. 114, no. 4, 2009, pp. 899-913
- Sigrid van der Auwera: "*Contemporary Conflict, Nationalism, and the Destruction of Cultural Property During Armed Conflict: A Theoretical Framework*", Journal of Conflict Archaeology, vol. 7, no. 1, 2012, pp. 49-65
- Jan Assmann: "*Collective Memory and Cultural Identity*", New German Critique, No. 65, Cultural History/Cultural Studies, (1995), pp. 125-133
- Vikki McCall & Clive Gray: "*Museums and the 'new museology': theory, practice and organizational change*", Museum Management and Curatorship, 29:1 82014, 19-35,
- Richard Sandell: "*Museums as Agents of Social Inclusion*", s. Museum Management and Curatorship, 17:4, (1998), PP. 401-418
- UNESCO: "*Fighting the Illicit Trafficking of Cultural Property*", UNESCO Open Access, 2018
- Janne Vilkkuna and Pirjo Vuorinen: "*Museums as Mirrors of Society: A Case Study of Finnish Museums*", The Museum Review, Volume 2, Number 1, 2017
- Andrew Lawley: "*Then They Buried Their History*", Science Magazine, Vol. 298, Issue 5596, Washington D.C., (2002) pp. 1202-1203
- Kathrin Pabst, Eva D. Johansen and Merete Ipsen: "*Towards new relations between the museum and society*", ICOM Norge Web Publication, Oslo, 2016

Kilder

- ICOM: "*Code of Ethics*" tilgået via. <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOM-code-En-web.pdf>, d. 24/08-2020
- ICOM: "*Strategic Plan 2016-2022*", tilgået via. http://icom.museum/wp-content/uploads/2018/06/ICOM_STRATEGIC_PLAN_2016-2022_ENG.pdf d. 22/24-2020
- Sebastian von Einsiedel, Louise Bosetti, Cale Salih, Wilfred Wan & Dr James Cockayne: "*Civil War Trends and the Changing Nature of Armed Conflict*", United Nations University Centre for Policy Research Occasional Paper 10, 2017

Hjemmesider

- Bernard Eric-Jensen: ”*Historiebevidsthed og historie – Hvad er det*”, tilgået via. <http://bernardericjensen.dk/wp-content/uploads/2012/01/historiebevidsthed-og-historie.pdf>
- ICOM: “*Mission and Objectives*” tilgået via. <https://icom.museum/en/about-us/missions-and-objectives/> d. 24/08-2020
- Suay Aksoy, ICOM 25th General Conference, tilgået via: <https://www.youtube.com/watch?v=fSDP8DXdwrA>, d. 26/08-2020
- ICOM: “*About – The Executive Board*”, tilgået via <https://icom.museum/en/about-us/executive-board/>, d. 24/08-2020
- ICOM: “*About – Advisory Council*”, tilgået via. <https://icom.museum/en/about-us/advisory-council/>, d. 24/08-2020
- ICOM: ”*Chauncey Jerome Hamlin (1881-1963)*”, tilgået via. <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/1017.pdf> d. 24/08-2020
- ICOM: ”*History of ICOM*”, tilgået via. <https://icom.museum/en/about-us/history-of-icom/> d. 24/08-2020